

LESU ZDAR

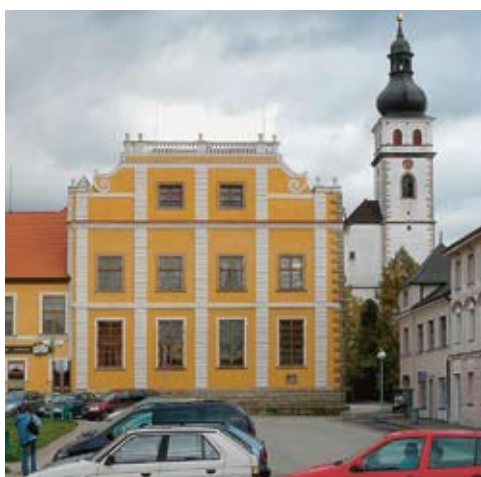
12/08

Habr – strom roku 2009

Návrat raka říčního zpět do potoků

Žofínský prales, nejstarší rezervace v Evropě

Na Českomoravském pomezí – na LS Svitavy

- 3 úvodní slovo
- 4 habr – strom roku 2009
- 8 návrat raka říčního zpět do potoků
- 9 znám křišťálovou studánku...
- 10 problematické zalesňování holin
- 14 Žofínský prales, nejstarší rezervace v Evropě
- 19 keltský horoskop a křížovka
- 20 hledáme největší smrk
- 24 časopis Háj – ročník III, rok 1874
- 26 ostražití berani
- 28 na Českomoravském pomezí – na LS Svitavy
- 33 Správa toků upravuje Ramzovský potok
- 34 pojďte hádat a soutěžit s Lupínkem a Jehličkou
- 35 přehled vzdělávacích aktivit u LČR za rok 2008

LESU ZDAR

Časopis lesníků a přátel lesa

Adresa redakce:

LČR, s. p., Přemyslova 1106, 501 68 Hradec Králové,
tel.: + 420 495 860 217, + 420 724 524 064, fax: + 420 495 262 391, e-mail: lesuzdar@lesycr.cz

Vydává: Lesy České republiky, s. p., Přemyslova 1106, Hradec Králové 8, IČ: 42196451,
Evidenční číslo Ministerstva kultury: 11416, ISSN 1214-4835

Redakční rada: Předseda: RNDr. Jiří Stonawski

Členové: Ing. Kamil Bjaček, Ing. Pavel Starý, Ing. Tomáš Sajdl, Ing. Petr Zvolánek,
čestný člen Ing. Jaromír Latner, CSc.

Redakce: Ladislava Řehounková

Podepsané články nemusí nutně vyjadřovat stanovisko vydavatele.

Redakce si vyhrazuje právo krácení příspěvků.

Foto na obálce: Vladimír Lehký

Sazba: Studio Marvil

Tiskne: Casus Direct Mail, a. s. Přetisk povolen pouze se souhlasem redakce.

(Uzávěrka příštího čísla 5. 1. 2009)

úvodní slovo

Vážení čtenáři Lesu zdar,

potkáváme se spolu při řešení pracovních záležitostí bezmála rok. Sledujete mou práci. Vnímáte, jak nás prezentují média. Možná proto není od věci nechat vám trochu nahlédnout pod pokličku toho, jak se s médii pracuje, jak se s médii pracovat nedá, i toho, jak se s médii pracovat nedá.

— Smutnou skutečností je, že v České republice už dnes prakticky neexistují seriózní média. Všechna se snaží témata více méně vulgarizovat, hledat konflikty, střety a plnit tak „celospolečenské“ zadání. Otázkou však je, kdo jim toto zadání dal? Průzkumy tvrdí, že lidé mají rádi krev, brutalitu, spory, problémy... Nevím jak vy, ale s kýmkoliv se bavím, tak zjišťuji, že toto opravdu není to, po čem by obyčejný český člověk prahl.

— Serióznost médií je dána seriózností redaktorů. Redaktoři jsou dnes svými nadřízenými nuceni k vyhledávání konfliktů, aby jejich médium bylo čtenější či sledovanější. Výsledkem pak je, že i naprosto bezkonfliktní téma je podáno jako problém, který je třeba řešit. Ke každému tématu se MUSÍ najít opozice, druhá strana, která tvrzení první strany zpochybňuje.

— Ale abychom ze současného stavu nevinili jen nadřízené, kteří nutí chudáka redaktora k něčemu, co vlastně vůbec nechce: stačí sledovat publikované články. Každého, kdo se v problematice trochu vyzná, snad napadne, že někteří redaktoři ve škole chyběli, když se probíraly slovesné časy. Jak jinak si vysvětlit, že si někteří pletou minulost se současností a navíc vydávají za skutečnost, že to, co se dělo v minulosti, se jaksí automaticky děje i v přítomnosti. K tomuto poměrně častému jevu nacházím jen dvě vysvětlení – hloupost nebo motivovanost, a jedno i druhé jsou překážkou v práci nezávislého novináře.

— Neméně častým jevem je opisování jednoho novináře od druhého. Ve snaze informaci odlišit však dochází k triviálním posunům. Zářným příkladem je nedávná kauza uprchlých bílých jelenů. V médiích bylo konstatováno, že by „mohli poničit okolní lesy a myslivci by je mohli střílet“. Další médium o kauze už referovalo slovy „jeleni ničí okolní lesy, myslivci je musí zastřelit“.

— Mnoho vět by se dalo napsat o celospolečenské objednávce a veřejnoprávnosti naší televize. Trochu pozornější divák si již uvědomil, že vše „hezké“ z lesů se objeví maximálně v odpoledních zprávách a vše „ošklivé“ je na samém začátku večerních televizních novin. Připadá vám to jako náhoda? Nerad bych vám bral iluze...

— Pokud mluvčí nemá být jenom „papouškem“, ale má tvořit pozitivní image podniku, tak mu takto nastavené výchozí podmínky práci neulehčují. Někomu by to mohlo připomínat marný sisyfovský úděl či donkichotovské klání s větrnými mlýny, jsou to však zkušenosti, jak se říká, k nezaplacení. Díky nim si o to více vážím všech, kteří svou práci dělají poctivě. Lesníků i novinářů.

Bc. Radek Drahný, tiskový mluvčí

habr – strom roku 2009

Habr obecný – *Carpinus betulus* L., dřevina mezi lesníky obecně známá, a přece pěstebně opomíjená. V literatuře se více dozvíme o tom, jak habr hubit, než jak jej pěstovat. Jaké má místo v našich lesích a jaká je jeho budoucnost?

2 ZÁKLADNÍ ÚDAJE O HABRU

- 1 3 Podívejme se nejprve na jeho základní charakteristiky. Je to strom středních rozměrů se štíhlou metlovitou korunou. Nápadná je hladká, šedě mramorovaná kůra na (často) svalcovitém kmeni. V našich podmínkách dosahuje výšky až 26 m a průměru kmene výjimečně až 1 m. Obvykle ale dosahuje menších dimenzí, což je dáno jednak stanovištěm, jednak sociálním postavením v porostu. Důležité je také, zda se jedná o jedince semenného, nebo vegetativního původu.
- Obvykle se habr dožívá 120–150 let, výjimečně 300–400 let. Kmen nebývá často průběžný, větve

odstávají v ostrém úhlu. Jedná se o dřevinu jednodomou, plodící v porostu zhruba od 40 let. Plody (oříšky) se dostavují každoročně a udržují si klíčivost 2–3 roky. Mladé rostliny rostou několik let zvolna, později rychleji než buk. Kořenový systém je bohatý, na hlubokých půdách srdčitý nebo panohovitý, jinak spíše mělký a na mělkých půdách trpí vývraty. Pro habr je charakteristická silná a dlouho přetrvávající pařezová výmladnost a schopnost snášet dlouhodobý okus zvěří a sestřihávání. Pro tuto vlastnost je využíván do živých plotů. Opad listů má dobré meliorační účinky díky svému snadnému rozkladu.

— Habr je dřevina na našem území relativně mladá. Šířil se od východu po vnějším okraji karpatského oblouku. Do lesů postupně pronikal v průběhu subboreálu (před 4500–2500 lety) a obsazoval polohy zejména smíšených doubrav a suťových lesů, jejichž se stal součástí. V Evropě má podobný areál jako buk, ale zasahuje více na východ, kde lépe snáší kontinentální klima. Například ve známém Bialowiežském pralese nahrazuje buk. V České republice je dřevinou především nížin a pahorkatin. Prosazuje se zejména tam, kde je nějakým způsobem znevýhodněn buk. Výškové rozpětí zastoupení habru se udává od 200 do 700 m n. m. Rozhodující jsou nadmořské výšky 200–400 m. Na mapě potenciální přirozené vegetace ČR bychom lesy se zastoupením habru našli především v Moravských úvalech, v Polabí a Poohří a ve všech navazujících pahorkatinách (s výjimkou vlhkých lužních poloh). Navazují na pásma bučin, kde se ještě habr může vyskytovat, ale buk je dominantní.

— Jaké jsou ekologické nároky habru? Především je to dřevina snášející stín, ne však v takové míře jako buk. Dobře zastíňuje půdu a vytváří spodní patro doubrav. Obvykle dává přednost vlhčím stanovištím, snese i občasné záplavy, takže může růst i v sušších částech luhu (jilmová doubrava, jilmová jasenina). Je schopen růst i na suchých, slunných a vysychavých stanovištích. Má střední nároky na půdu, vyhýbá se jen kyselým a chudým podkladům. Nejvíce mu vyhovují hlubší, kypřejší a vlhčí půdy. Je odolný vůči klimatickým výkyvům, netrpí mrazy ani suchem a vydrží i v mrazových kotlinách. Občas trpívá mykózami listů, roztoči, z hub např. dřevomorem kořenovým.

— Dřevo habru je tvrdé, těžké, špatně štípatelné, ale málo trvanlivé. Největší význam má jako palivo, protože je velmi výhřevné. Další využití má jako speciální technické dřevo například k výrobě nástrojů, v modelářství; používalo se v kolářství. V současnosti lze na našem trhu kromě paliva obchodovat i habrovou kulatinu.

1 por. skupina S11 A9
habr semenného původu
může vytvářet kvalitní kmen

2 por. skupina S11 A09
světlna po odstranění silného
habru s náletem listnatých
dřevin

3 por. skupina S11 A9
nárost habru a přimíšených
dřevin

HISTORIE POROSTŮ

Neznáme přesné potenciální zastoupení habru v našich lesích, ale lze předpokládat, že je vyšší než jsou současné odhady. O jeho výskytu svědčí také místní názvy nebo názvy obcí (Habry, Habrůvka, Hrabyně, Habří apod). Habr je součástí smíšených listnatých porostů. Ovlivňování lesů lidskou činností (pastva, toulavá těžba, nevhodné lesnické zásahy) vedlo k převládnutí habru až na čisté porosty. Habr byl součástí pařezin a sdruženého (středního) lesa. S převodem lesů na vysokokmenný tvar a zaváděním především smrku došlo k jeho potlačování. V současnosti je obvykle trpěn jako příměs nebo využíván jako krycí etáž dubových porostů.

PĚSTOVÁNÍ HABRU

Pro pěstování habru je podstatný jeho původ. V případě jedinců vzniklých pařezovou výmladností nelze očekávat zvláštní kvalitu ani vzrůst. Takovéto stromy mají smysl tam, kde není primární produkční funkce nebo tam, kde počítáme s produkcí paliva – v pařezině nebo ve sdruženém lese. Tyto historické tvary lesa mají mnohdy význam z hlediska ochrany přírody – jsou na ně vázány např. některé vzácné druhy hmyzu. Ve vhodných podmínkách (především sdružený les) mohou být zajímavou alternativou pro drobné vlastníky lesa (produkce palivového i užitkového dříví). Habr se obvykle těží naholo v krátkém obmýti bez zvláštní pěstební péče.

— Zcela jinou kvalitu poskytují jedinci semenného původu. Takto vzniklé stromy mohou mít kvalitní průběžný kmen. Při výchově mladých porostů je důležité dodržování pěstebních zásad pro listnaté porosty. Odstraňovat předrostlíky a obrostlíky, podporovat příměs ostatních dřevin a ponechávat porost dostatečně hustý. Zdá se, že je vhodné mírné přistínění shora a vytváření takového prostředí, kde se stromky táhnou vzhůru za světlem. Vytváří se štíhlý hladký kmen a omezuje se tak nutnost pěstebních zásahů. V probírkách je žádoucí podpořit

cílové stromy včetně příměsí ostatních dřevin. Obvykle pracujeme se smíšenými porosty, ve kterých habr není prvořadý. Přesto i zde lze jistě za vhodných podmínek pěstovat habr na kvalitu.

PŘÍKLADY Z PRAXE

Pokusím se uvést několik příkladů ze svěřeného revíru Běstvina (LS Nasavrky). Porosty se zastoupením habru se nachází na úpatí Železných hor a částečně i na hlavním hřebeni v pásnu bučin.

por. skupina 517 A8
převažuje habr

— V porostní skupině 511 A9 (soubor lesních typů 2H + mírné ovlivnění vodou z okolí) došlo v roce 1993

k uschnutí skupiny smrků (cca 0,10 ha). Plocha byla podrostlá zcela nepatrným náletem habru s příměsí dalších dřevin. Habr začal velmi rychle odrůstat a v současnosti tvoří vyspělou mlazinu s příměsí (viz str. 5 obrázek 3). V jiné části porostu s převahou dubu dochází ke spontánnímu vzniku spodní etáže habru. V současnosti dosahuje výšky 8–10 metrů. V sousedství se také nachází méně tvárné a košaté úrovňové habry silných dimenzí — zde se jedná zřejmě o dluhy ve výchově porostu. Jejich odstraněním dochází ke vzniku drobných světlín, které umožňují zmlazení dřevin zastoupených v okolí (viz str. 5 obrázek 2).

— Vedlejší porostní skupina 511 A12 (SLT 2H) je ukázkou skupinovitě obnovy dubu letního po odstranění spodní etáže habru (viz obrázek str. 7). Důležité je značné prosvětlení z důvodu ohrožení dubových semenáčků padlím. Plocha s etáží habru je prakticky bez zmlazení.

— Dalším příkladem je porostní skupina 517 A8 (SLT 4A). Vznikla zřejmě převládnutím habru při obnově porostu. Ten zde má zastoupení 45 % a tvoří horní i spodní etáž (viz obrázek str. 6). Dalšími dřevinami jsou jasan, javory, buk a dub, které habr většinou předrůstají. Výchovou jsou podporovány přimíšené dřeviny a kvalitní habr. Zásahy směřují do úrovně. Cílem bude vytvoření stanoviště vhodného porostu a snížení zastoupení habru. Díky obnově pod clonou by habr neměl být dominantní. Nejvitálnější zmlazení na těchto stanovištích má jasan, který je schopen snášet delší zastínění.

— Zajímavým porostem je lokalita zvaná Habřina. Jedná se o enklávu listnatého lesa o výměře zhruba 16 ha. Hlavní porostní skupina 508 B10a (SLT 2D + další exponované a vodou ovlivněné) má zastoupení habru 25 % (dub 40, lípa 25, cer 10 + další listnaté včetně jasanu a jilmu). Habr tvoří převážně krycí etáž dubu a ceru, na bohatších stanovištích je také v úrovni a dosahuje odpovídajících dimenzí (hmotnatost přes 1 m³). Hustý nárost tvoří pouze v porostním okraji vlivem bočního světla. Může zde plnit jak funkci produkční, tak výplňovou a výchovnou.

— Ve svém okolí znám také mnoho drobných listnatých lesíků se zastoupením habru. Vyznačují se (na rozdíl od smrkových porostů) vysokou ekologickou stabilitou a nevyžadují žádnou intenzivní péči.

ZKUŠENOSTI ZE ZAHRANIČÍ

V letošním červnu měla skupina českých lesníků možnost zúčastnit se Evropského kongresu Pro Silva ve Freudenstatdtu v SRN (Schwarzwald). Součástí programu byly i ukázky hospodaření na různých lesních majetcích. Část našich lesníků měla možnost navštívit obecní les

Neuried v Hornorýnské nížině (průměrná roční teplota 10 °C, srážky 750 mm). Hospodaří se zde v porostech tvrdého luhu se zastoupením dubu. Pěstování dubu vyžaduje intenzivní výchovu. Dub sice přináší vysoké výnosy, zároveň vyžaduje i vysoké náklady. Správci lesa nechali mnohé plochy nalétnout habrem, klenem a dalšími dřevinami. Při výšce porostu 12 m vybrali cílové stromy, které 1–2 zásahy uvolnili, aby podnítili jejich tloušťkový přírůst. Habr v takových porostech dosahuje výšek 30 m a délky kmene až 20 m. Takto vzniklá hladká bezsuká kulatina (výřezy minimální délky 15 m) je prodávána firmě na výrobu kladívek do klavírů. Cena kulatiny dosahuje 300 eur za plometr. Při minimalizaci pěstebních nákladů je finanční efekt z takto pěstovaných porostů větší než z dubových s intenzivní (ale drahou) výchovou.

VÝZNAM HABRU

Habr má nesmírný význam pro pěstování dubových porostů. Velice dobře se ekologicky doplňuje s dubem. Nejenže tvorbou spodní krycí etáže kryje kmeny dubu, ale také udržuje příznivé vlhčí mikroklima porostu. Svým stínem zabráňuje zabuření půdy, udržuje ji v příznivém stavu a vytváří podmínky pro dlouhodobé zmlazování. Přirozená obnova dubu je v takovýchto porostech snadnější a odebíráním habru lze řídit clonu porostu pro odrůstání náletu. Intenzita clonění závisí také na tom, zda se pohybujeme v porostech dubu zimního, nebo letního. Z Německa je známo, že dub se může dlouhodobě zmlazovat ve skupinách o velikosti 500–2000 m². Obdobou prostorové výstavby porostů dubohabřin je i jejich kořenový prostor, který je optimálně vyplněn. Dub s křovými kořeny je doplněn habrem

s mělkou kořenovou soustavou. V dubových porostech na bohatších půdách vzniká spodní etáž habru spontánně a není třeba ji nákladně vytvářet. Také v jehličnatých porostech dochází ke zmlazování habru. Zde je především žádoucí využívat jeho melioračních účinků, zvláště na bohatších půdách.

— Na bohatších stanovištích lze počítat s habrem jako produkční dřevinou (viz obrázek str. 4). Podmínkou je semenný původ a podpora kvalitních jedinců. Důležité je podrobné hospodaření a práce se světlem, aby se mohly uplatnit i další dřeviny.

— V době probíhající klimatické změny vystupují do popředí příznivé ekologické vlastnosti habru a jeho schopnost růst v poměrně extrémních podmínkách. Navíc k jeho zmlazování dochází bez náročných opatření. Jde jen o to tento fakt vhodně využít.

ZÁVĚR

Habr si jistě zaslouží větší pozornost než doposud. Důvody jsou pro to jak ekologické, tak ekonomické. Dřevo habru může nacházet uplatnění jako speciální technické dřevo. Rostoucí význam má i jako palivo. Díky zvýšenému zájmu o palivové dříví se dnes listnaté porosty mohou stát rentabilními již v poměrně mladém věku. Lesnictví tak může přispět svým dílem k tvorbě trvale obnovitelných zdrojů energie souběžně s tvorbou ekologicky stabilních lesů.

— Budu rád, když tento článek podnítl další kolegy k předání jejich provozních zkušeností s habrem – kladných i záporných.

— Děkuji kolegovi ing. Tomáši Vrškoví za poskytnutí informací z exkurze v rámci Evropského kongresu Pro Silva.

por. skupina 511 A12
celkový pohled do zmlazovaných ploch – nálet a nárost dubu, habru, buku, smrku, borovice ad.

návrat raka říčního zpět do potoků

Státní podnik Lesy České republiky je vedle svého základního poslání, tedy péče o lesy v majetku státu, i správcem nemalého množství drobných vodních toků.

Tato správa toků zahrnuje především stavebně-asanační zásahy, protipovodňová a protierozní opatření.

— I přes nutnost častých ryze technických zásahů na vodních tocích není vnímání krajiny jako celku se všemi atributy přírodního prostředí pracovníkům LČR cizí.

— Za využití finančních prostředků z Programu 2000 – „Zajištění cílů veřejného zájmu u LČR“ oslovili pracovníci Správy toků – oblast povodí Labe LČR našeho předního odborníka na reintrodukcí raka říčního RNDr. Miloše Holzra.

LETOS U NOVÉHO MĚSTA NAD METUJÍ

Za účelem výběru vhodných lokalit pro reintrodukcí raka říčního (*Astacus astacus*) bylo v jarních měsících roku 2008 ve vytipovaných lokalitách v podhůří Orlických hor provedeno hydrobiologické inventarizační posouzení. Na základě biologického rozboru zkoumaných lokalit a chemicko-fyzikální analýzy vody doporučil RNDr. Holzer vysadit raka říčního do Bohdašínského potoka (Nové Město n. M., Klopotovské údolí) a malé vodní nádrže „Dehetník“ v blízkosti Hradce Králové, což bylo dne 5. 11. 2008 provedeno.

— Sraz zájemců o zhlédnutí vysazování raků byl ve 13,00 hod. v Novém Městě n. M. na parkovišti v Klopotovském údolí (před oborou s divokými prasaty).

Kromě zástupců s. p. LČR a RNDr. Holzra se vysazování ještě zúčastnili: starostka Nového Města n. M. Mgr. Malijovská, místostarosta p. Hable, zástupce OŽP MěÚ Nové Město n. M. a zástupci médií.

— Na lokalitu bylo vysazeno cca 50 jedinců raků říčních různých generací. Akce proběhla bez nejmenšího problému. Výskyt raků na potoce bude nadále monitorován. Příští rok pokračujeme ve Žďárských vrších.

— Celé naše společné úsilí směřuje k navrácení raka říčního do potoků tam, kde bude mít vhodné podmínky pro život a přirozenou možnost rozmnožování. Navíc napomáháme naší činností posilovat populaci našich druhů raků oproti zavlečeným, které se u nás nežádoucím způsobem rozšiřují.

Ing. Tomáš Sajdl, vedoucí ST – oblast povodí Labe

znám křišťálovou studánku...

V pátek 14. listopadu 2008 proběhlo na Janovském potoce v lese nad obcí Ohnišov slavnostní odhalení nově postavené studánky.

Proběhlo za účasti státního podniku Lesy České republiky – Správy toků oblasti povodí Labe (LČR-STOPL) a Lesní správy Rychnov nad Kněžnou, Městského úřadu Dobrušky, OŽP, stavební firmy, která studánku vybudovala, pana Františka Kopala – starosty obce Ohnišov – a dále dětí z místní základní školy s paní ředitelkou a jejich paní učitelkou.

— Po přivítání paní ředitelka náležitě a důstojně uvedla velmi dojemné a krásné vystoupení dětí, které přednesly básničky o vodě. Následoval působivý proslov našeho pana vedoucího LČR-STOPL Ing. Tomáše Sajdla a dále pěkné poděkování od pana starosty za vstřícnost podniku LČR s výsledkem vysněné nové, jedinečné studánky. Poté pan starosta a Ing. Sajdl provedli významný akt – přestřižení zelené pásky, čímž oficiálně zpřístupnili studánku veřejnosti. Potom přistoupili k tomu očekávanému nejdůležitějšímu vyvrcholení celé akce – pokřtění studánky pravým nefalšovaným Bohemia sektem, ke kterému jsme se přidali, včetně dětí s dětským šampaňským.

PROGRAM 2000

Studánku financovaly LČR, s. p. – STOPL z vlastních zdrojů v rámci podnikového Programu 2000 – naplňování cílů veřejného zájmu u LČR. Veškeré stavební práce, tj. přístupové schody, studánku včetně přivedení a napojení druhého vodního pramene, provedla

stavební firma Vladimír Silný z Bolehoště v období září–říjen 2008.

— Studánku děti pojmenovaly „Kouteckou studánkou“, a to podle názvu místní části, kde se říká V koutech. Jako každá studánka má i ta naše svoji patronku vílu, Koutničku, kterou děti také nakreslily. Vítězný obrázek můžeme spatřit vkusně zarámovaný a pověšený u studánky na stromě. Za snahu a bezprostřední zaujetí obdržely děti propagační předměty LČR od lesní správkyně LS Rychnova n. Kněžnou paní Ing. Jany Trejtnarové a od vedoucího STOPL HK Ing. Tomáše Sajdla.

— Závěrem bych chtěla poděkovat všem přítomným za účast na pěkném slavnostním odhalení studánky a také těm, kteří se na jejím zrodu podíleli.

— Touto cestou vás všechny srdečně zveme, přijďte a vstupte bez klepání do lesa k naší Koutecké studánce, kde si při procházce můžete odpočinout a příjemně se osvěžit a přitom se zaposlouchat do šepotu korun stromů, ptačího zpěvu a zurčení vody v potoce – pššt, poslouchej, slyšíš to? „Znám křišťálovou Kouteckou studánku, kde nejhlubší je les, kde roste tmavé kapradí... kam ptáci, laně chodí pít...“

Za ST povodí Labe Ing. Lenka Nováková

problematické zalesňování holin

Zprávy o zalesňování holin bukem čtu často. Dokonce v tak renomovaných odborných časopisech jako je Lesnická práce a Lesu zdar. Vždy jsou bez odmítavého komentáře vydavatele. Ekologického lesníka z toho mrazí v zádech. Zdaleka nejde o malichernou věc, specialitu věčně rebelujících lesníků, sentimentalistů hledících bláznivě „daleko dopředu“. Ale nepředbíhejme.

Buky v nárostech přípravné dřeviny (zde jeřáb) na kalamitní holině vyrůstají v prostředí velmi blízkém přirozenému a navíc jsou pomocnými dřevinami kvalitativně formovány

Pokusil jsem se zde nastínit několik důvodů toho, proč je výsadba buku na holiny problematická.

— **Trvalost** lesa je to, co ekologického lesníka uchvacuje v zacházení s hospodářským lesem. Myslíte, že to je pošetilost? Vždyť zákonem důsledně nařízená obnova každé vytěžené plochy je přece tím, co tuto trvalost spolehlivě zajišťuje. Ne tak docela. To se snažím ukázat v tomto článku.

— Pojem trvalosti lesa, jeho produkce, půdy a těžby známe ze školy. Trvalost je zde však podmíněna trvalostí „výrobního prostředku“, stromu, dřeviny. Již v prvních hodinách výuky tvorby lesa jsme se dověděli, že v zájmu trvalosti je minimálně třeba respektovat ekologické nároky dřevin. Skutečný význam toho nám však často unikl. A uniká dodnes.

JAK O HOLINY PEČUJE PŘÍRODA?

Holiny vznikají v lesích „dnes a denně“. Jejich zalesnění bude ještě dlouho jedním z hlavních objektů lesnickovy péče o les, neboť „*narušování ekosystémů (disturbance-mi) bylo a je přirozenou a samozřejmou složkou prostředí nezávisle na vlivu člověka*“ (Michal 1994). Hned ale nutno dodat: příroda je pro ten účel skvěle vybavena diferencovanými vlastnostmi dřevin podle toho, kde vznikají. A také je jako takové přesně využívá. Vznik lesa na holině se nazval sukcesí. Důležité vlastnosti druhů v sukcesi jsou důsledkem celá tisíciletí trvajících přírodních výběrů. Ten je zařízen tak, aby adaptabilní rostliny přežily, přizpůsobení neschopné zanikly. Příroda využívá dokonce několik druhů výběrů: směřovaný, stabilizující, disruptivní aj. Na holině vznikají nejdříve pionýři, nakonec klimaxové dřeviny. Ale v historii rádo by smyslu plného soužití člověka s lesem člověk toto pořadí často ignoruje a používá ho naopak k fatální škodě dřevin.

PROČ JE CHYBNÉ KULTIVOVAT HOLINY HNED BUKEM A JEDLÍ?

V současném hospodářském lese je dosud stále častá umělá obnova na holinách. Na nich nelze zakládat stabilní smíšený les jednorázovou kultivací všech dřevin cílové skladby najednou, zejména citlivých klimaxových druhů. Aby v lese dobře a dlouho žily, nejsou k takovému zacházení uzpůsobené. Dost se ignoruje, že zalesňovat holiny biologicky odlišnými dřevinami, jako je buk a jedle, je odborně chybné. Zalesňování na holinách „na trvalost“ má svou teorii. Trochu ji připomenu.

□ V podstatě se sice ví, že ekologické vlastnosti dřevin jsou podmíněné geneticky, ale méně už, že nikoliv neměnné. O tom napsal K. KAŇÁK (1988) již bezmála před 20 roky, aniž by se v tom dosud něco podstatné-

ho změnilo: „*Nedostatečná informovanost o možných genetických změnách a evolučních procesech ovlivnila u naší lesnické veřejnosti lehkomyšlnost při (...) zacházení s druhy dřevin, jako by šlo o anorganický materiál, při naprostém ignorování jejich povahy a adaptací, což vede k dalekosáhlým změnám genetických systémů těchto druhů, a to v daleko větší míře a kratší době, než jsou ekologové ochotni připustit.*“

□ Jedinci populací druhů jsou geneticky proměnliví (počtem genů, stupněm heterozygotnosti, v detailech vzhledu atd.). To znamená, že každý jedinec nedisponuje celou šířkou proměnlivosti určité vloh, ale jen její jistou částí, a už vůbec ne všemi vlohami populace. Souborná hodnota každé vloh v populaci jako celku má určité rozpětí vyjadřující její variabilitu.

Na šířce genetické proměnlivosti jedince závisí **individuální adaptační schopnost** k prostředí. Vyrůstá s rostoucí genetickou proměnlivostí, s vyšším zastoupením heterozygotů a naopak klesá s její menší šířkou, s vyšším podílem homozygotů, genovou chudobou apod. Vyšší adaptační schopnost má tedy přirozená obnova než umělá.

□ Významnou vlastností populace každé klimaxové dřeviny je proměnlivé zastoupení různých genotypů: **K-stratégů**, jedinců klimaxově orientovaných, **r-stratégů**, jedinců pionýrsky zaměřených, a jedinců **přechodového** typu, a to s rozdílným vrozeným metabolismem; to je součástí bionomické strategie druhu. Populace takřka každého druhu je vybavena na stabilní podmínky, při nichž poskytuje nejvyšší výnos hmoty – klimaxovými genotypy, ale i pro extrémní situace jako pojistkou pro ohrožení přežití – pionýrskými genotypy. Jednotlivé genotypy jsou v genové výbavě organismů pro změněné růstové podmínky „pohyblivé“. To umožňuje populaci určitého druhu, aby se domnělá stabilní povaha druhu dost rychle změnila vlivem selekčního tlaku změněného prostředí.

□ Na vlivy prostředí jsou dřeviny schopné **genetické odezvy**. Nepříznivé podmínky lépe snášejí jedinci flexibilní – pionýři, klimaxově zaměření ustupují. Dochází-li k témuž genetickému tlaku v několika generacích po sobě, proces genetické odezvy – přeměny – pokračuje. V populaci vzniká **genetický posun** – z populace původně převážně klimaxové se časem může stát populace převážně pionýrská.

□ Genetickým posunem v populaci se mění i fyziologické chování a reakce členů. Populace klimaxové dřeviny, obohacená o pionýrskou složku, přejímá v různé míře část chování pravých pionýrů: v mládí rychlý růst, větší snášenlivost zátěže z obnovy na holinách,

Odstrašující příklad, jak mohou v budoucnu vypadat buky vysázené na holinách

ranější plodnost a růstová kulminace, kratší věk a tedy i rychlejší stárnutí s vyšší náchylností k napadení škůdci a nemocemi. Klimaxoví jedinci populace na holinách zpravidla růstově zaostávají. A co je důležité, výrazně **klesá flexibilita, resilientní odolnost** populace, protože se snižuje s rychlejším stárnutím. V důsledku genetické proměnlivosti se během vývoje vyznačuje i stejnověková populace jednak různým přírůstem, jednak výškovou i tloušťkovou diferenciací. Pionýrské genotypy bývají v důsledku rychlejšího růstu v mládí zpravidla vyšší a tlustší, rychleji dozrávají. Je velmi pravděpodobné, že se uvedené změny týkají i buku k újmě mimo jiné jeho vitality a zdravotního stavu v budoucnosti.

□ Jen zdánlivě je správná domněnka, že získáním pionýrské povahy se stabilita klimaxové dřeviny natrvalo zvýší. Zpočátku tomu tak skutečně je. Ale dalším vývojem populace se to mění. To lze zatím zdůvodnit jen hypotetickým, ale pravdě asi blízkým pohledem na další evoluci takto dotčené populace, tj. ve vyšším věku. A to na základě odhadu vývoje jedné z nejdůležitějších klimaxových dřevin, **jedle bělokoré**. Některé jedle zpočátku pěstované na holině nebo když se brzy na ní očitně rychlým odstraněním mateřského porostu se tam jednak zpočátku dobře daří, jednak později, v další generaci opět nesnáší návrat do klimaxového prostředí. Je jím stresována a chřadne (KORPEL 1961). Návrat ke své přirozenosti tak snadno neakceptuje. Pionýrský typ jedle se proto jeví jako geneticky „rozkolísaný typ populace“, přinejmenším ohrožený ve vyšším věku vyšším stupněm poškození biotickými škůdci. K tomu KORPEL (1961) uvádí: „*Kde je jedle stanoviště méně vhodná, kde porosty mají strukturu pasečného lesa, kde se použila krátká obnovní doba a mlaziny se náhle odkryly, tam je jedle nejvíce poškozena škůdci.(...) V případě, že se znovu dostává po delší době do útlu clony, nedovede se náhle této změně přizpůsobit a životně se oslabuje. Právě toto životní oslabení dlouhým cloněním může být příčinou, že tyto porosty jedle jsou málo odolné vůči poškozování dřívě vzpomínaným škůdcem (obalečem jedlovým).*“ Z toho lze hypoteticky usuzovat, že pionýrské chování jedle v důsledku déletrvajícího pěstování na holině zdaleka neznamena zisk absolutní odolnosti a adaptability ke všem změnám prostředí v celém vývoji. Pro první fázi

života po takové změně je pionýrská odolnost pro jedli výhodná. Ale pro možný návrat ke klimaxovému typu obnovy tomu tak není, protože mění její chování, rychle dožívá a zvyšuje se její zdravotní ohrožení. Lze předpokládat, že podobným evolučním chováním mohou být nebo již jsou dotčeny i jiné klimaxové dřeviny, včetně buku. Tyto jevy nelze ignorovat a je vhodné tomu fytotechniku všech klimaxových dřevin přizpůsobit – klimaxové dřeviny v mládí na holině nepěstovat. Lze předpokládat, že současná „krize smrčin“, ale i zhoršení zdravotního stavu dubu a jiných dřevin jsou mimo jiné důsledkem právě genetického posunu spojeného se změnou fyziologického chování.

□ Mění se klimatické podmínky severní polokoule se vyznačují velkou větrností, která je významným genetickým faktorem. Přenáší totiž pyl a tím podporuje křížení. Hybridy sice ztrácejí adaptace svých rodičů, ale jsou geneticky flexibilní. Pro tyto oblasti jsou typické série sukcesních stadií začínající různými katastrofami. Nejrušnější poruchy ekosystémů proto vedou k evoluci druhů dřevin směrem k pionýrskému typu. To znamená pronikavé snížení výnosů v budoucnosti a pravděpodobně i zhoršení zdravotního stavu dřevin.

SEKUNDÁRNÍ SUKCESE

Sukcese je součástí obecné vývojové teorie. Je důsledkem různého chování dřevin, životnosti a kolonizační schopnosti zúčastněných druhů. V sukcesi se chování společenstev podobá projevům jejich jedinců, včetně bionomické strategie, různého zastoupením genotypu apod. Sukcese není vývoj téhož ekosystému, ale opakovatelný proces různých ekosystémů. Je postupný zákonitý sled změn druhového složení biocenózy a jejich energomateriálových toků. Je výsledkem změn abiotického prostředí vyvolaných biocenózou. Nejdříve pionýrské dřeviny, poté klimaxové druhy. Sukcesní vývoj přihlíží ke genetickým rozdílům mezi jedinci ve struktuře populací tak, aby se společenstvo vyvíjelo ke konečnému kvazirovnovážnému stavu tím, že dává prostor přírodnímu výběru. Ten vyřazuje neadaptabilní a dává šanci adaptabilním jedincům a populacím. Vlastnosti druhů umožňují přežít změny ekotopu jen v určitých mezích. Ty však obvykle přesně neznáme a proto je nutné v praxi

změny ve vztahu „organizmus – ekotop“ nepřepínat a normální růstové podmínky respektovat.

JAK SUKCESE PROBÍHÁ?

Průběh sukcese na holinách si ukážeme na příkladu klimaxové bučiny a jedlobučiny. Jde o tzv. „velký“ vývojový cyklus s typy lesa přípravného, přechodného a závěrečného. Pionýrskými dřevinami se bezlesé stadium podle vlastností stanoviště překonává brzy nebo velmi dlouho. Ve věku 50–80 let, podle okolností i dříve, začíná přípravný les stárnout, podrůstá klimaxovými dřevinami a vytváří přechodný les. V jeho nitru v rámci klimaxových dřevin začíná vznikat „malý“ vývojový cyklus stadiem dorůstání, které přechází do stadia zralosti nové, klimaxové generace. Jím začíná existence lesa závěrečného – klimaxu. Na tom se podílí i buk jako výrazně klimaxová dřevina. Velmi důležitým jevem je to, že klimaxové dřeviny rostou v sukcesi dlouho ve stínu přípravného porostu a tak se plně respektuje jejich záporný počáteční vztah ke světlu. Ve vyspělé podobě má klimax mozaikovitý výskyt v prostoru. Klimax odpovídá potenciální přírodní vegetaci. Sukcesní série trvá stovky let, než je dosaženo klimaxového stadia.

CO ZE SUKCESNÍ TEORIE VYPLÝVÁ PRO LESNICKOU PRAXI?

Se změnami dřevin během sukcese se mění i stabilita sukcesních společenstev. Zpočátku převládá *resilience*, tj. flexibilní odolnost typu „gumy“, zprostředkovaná pionýrskými druhy; novými, klimaxovými dřevinami se mění v rezistenci, odolnost typu skla. Pružnosti (resilienci) se přikládá klíčové postavení pro dlouhodobé hospodářské využívání lesa, stejně důležité jako produkce dřeva. Proto je vhodné udržet *resilienci* v porostu co nejdéle. To lze konat jednak různověkostí, jednak zachováním části vitálních pionýrských dřevin v porostu co nejdéle. K tomu se např. K. KANÁK (1988) vyjadřuje takto: „Pionýrské druhy lesních dřevin s rozšířenou genetickou flexibilitou preadaptované pro stále intenzivnější změny životního prostředí v čase i prostoru jsou dřevinami budoucnosti, kdy přírodní druhy a jejich genofond ztratí svou původní podobu vlivem ztraceného přírodního prostředí, v němž se po věky vyvíjely.“

— Z dlouhodobého hlediska může mít využívání klimaxových dřevin v rozporu s jejich přirozenými vlastnostmi fatální důsledek. Ten je zákeřný pro svou počáteční neviditelnost a projevy často až po delší době. Nevíme, za jak dlouho to bude u jednotlivých klimaxových dřevin. Zatím jen u smrku tušíme, že se to stalo za 100 až 200 let opakovaného pasečného hospodářství. Mění se jejich genetická struktura, růstový rytmus, z klimaxových dřevin se stávají pionýři atd. Obnova klimaxových dřevin na holinách díky zastoupení jisté části pionýrských genotypů v populacích vede k jiným vlastnostem růstového rytmu než jaký probíhá v „normálním“, tj. stinném prostředí, jak uvedeno shora, a to s důsledky vzdálenými přírodě, v podstatě škodlivými pro budoucí normální vývoj dřevin. Nesmí nás mýlit to, že část klimaxových dřevin na holinách roste zpočátku rychleji, zdánlivě lépe díky své pionýrské povaze, není-li ničena všemi možnými vlivy holin. Když sukcese probíhá příliš rychle, přípravný porost rychle řídne a vládu nad novou generací klimaxových dřevin přejímá světlo. Tím může docházet k poklesu i jakosti klimaxových dřevin. (Výzkum s různě rozmístěným bukem na holině prokázal, že při jeho výskytu v blízkosti stěny starého porostu, tedy ve stínu, je podíl vidličnatých buků jen 17 %, kdežto uprostřed velké holiny stoupá až na 59 %.)

ZÁVĚR

Je jednoznačný: klimaxové dřeviny, jedle a buk, ale podle sukcesní teorie i dřeviny intermediárního typu, duby, lípy, jasyany atd., přímo na holiny nepatří. Holiny mají na ně více či méně zhoubný vliv. Jejich místo je nejdříve pod přípravnými porosty pionýrských dřevin. Jejich skupinovitě uspořádání na holině z umělé a do jisté míry i přirozené obnovy, doplňované klimaxovými druhy jednak brzy, jednak nejméně za 20 let, je ekologicky tím nejlepším postupem zajišťujícím porostům perspektivně i výraznou různověkost. Proto je nejlepší prevencí porostní stability. Jde o postup s přesným pochopením *trvalosti lesa* v soudobém všeobecném myšlení o jeho významu a funkcích. To vše se týká i buku, aby nebyla poškozena jeho klimaxová povaha na úkor budoucí produkce a provozní jistoty porostů s jeho účastí.

Řídký podrost bylin a travin pod zapojeným přípravným porostem na bývalé kalamitní holině, to je nejvhodnější stav pro podsadbu buku a zejména jedle, pokud dosud nenalétly přirozeně

Žofínský prales, nejstarší rezervace v Evropě

Více než čtyřicet procent lesů, které obhospodařuje státní podnik Lesy České republiky, leží v územích, jež jsou nějakým způsobem chráněna, ať už v rámci evropské soustavy Natura 2000, nebo podle zákona o ochraně přírody. Lesníci, vedeni tradiční stavovskou ctí a snahou o zachování přírodního bohatství pro příští generace, věnují péči o tato území mimořádnou pozornost. Pojdme se do jedné takové přírodní rezervace a do jejího okolí společně podívat...

Vstupní brána do Žofínského pralesa

Žofínský prales vznikl ještě o dvacet let dříve než jeho boubínský následovník. Založen byl 28. srpna 1838 a je nejstarší rezervací svého druhu v Evropě. Tenhle čerstvý stosedmdesátník měl oproti Boubínu tu smůlu, nebo spíše štěstí, že po celé období komunistické nadvlády ležel v hraničním pásmu uzavřeném pro běžný turistický ruch. Boubínský prales je proto známější, Žofínský prales je zase méně poznamenán negativními vlivy turistiky. Ostatně Žofínský... „Odjakživa to byl prostě Prales,“ tvrdí lesní správce Lesní správy Nové Hradky Ing. Petr Žemlička. „Teprve někdy v šedesátých letech se mu začalo říkat Žofínský.“

NÁRODNÍ PŘÍRODNÍ REZERVACE ŽOFÍNSKÝ PRALES

Místo: Severní úpatí Stříbrného vrchu 1 km jihovýchodně od osady Žofín, 4,5 km východně od obce Pohorská Ves

Katastrální území: Pivonice u Pohorské Vsi

Výměra: Vyhlášena na ploše 97,72 ha, po zaměření v roce 2000 zpřesněna celková výměra na 102,71 ha

Nadmořská výška: 735–830 m n. m.

Datum vyhlášení: 31. prosince 1933, zřízena rozhodnutím vlastníka ze dne 28. srpna 1838

Předmět ochrany: Komplex pralesovitých porostů s charakteristickou biocenózou

Správce rezervace: Správa Chráněné krajinné oblasti Blanský les

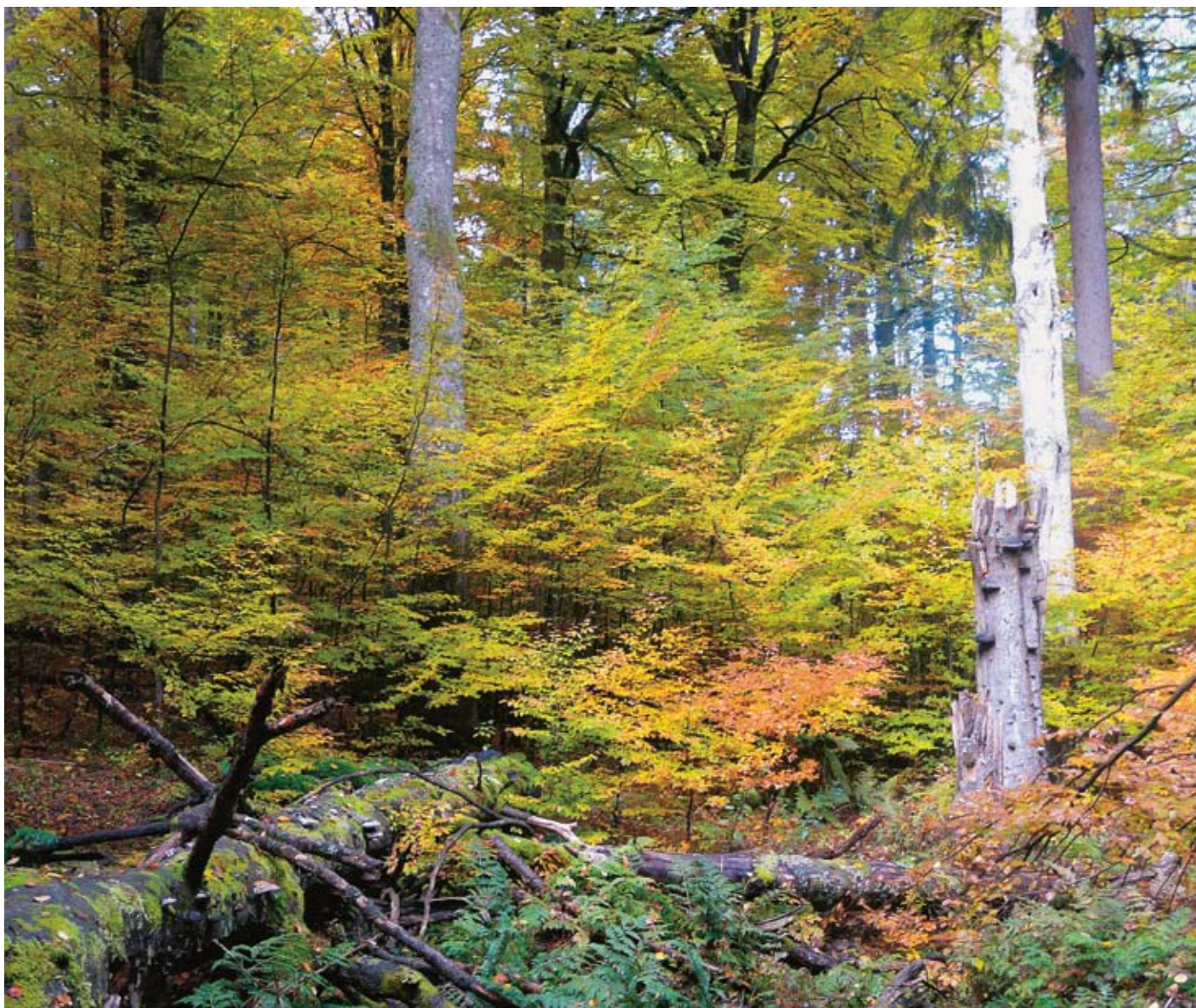
Organizační jednotka LČR: Revír Žofín, Lesní správa Nové Hradky, Krajské ředitelství České Budějovice

BUQUOYOVÉ

Text o Žofínském pralesu a o Nových Hradech snad ani není možné začít jinak než připomínkou šlechtického rodu, který se o rozvoj celé této oblasti zasloužil a zanechal v ní nesmazatelné stopy. Rod Buquoyů pochází z Francie a do Čech se dostal při potlačování stavovského povstání v roce 1618. Hrabě Karel Bonaventura Buquoy (1571–1621), Čechy hanlivě přezdívaný Bukva, velel vojskům Katolické ligy, která spolu s císařskou armádou vedenou generálem Tillym rozehnala na Bílé hoře nedisciplinovanou hordu žoldáků zverbovanou českými stavy. Stalo se tak v neděli 8. listopadu 1620. Hrabě byl čtyři dny před touto šarvátkou (zveličeně nazývanou bitva) nepříjemně raněn při obléhání Rakovníka. Kulka mu prolétla oběma stehny a podle dobových údajů se dokonce „oudu přirozeného dotkla.“ Řídil proto svá vojska vleže na nosítkách. Ještě před „bitvou“ na Bílé hoře, přesně 6. února 1620, obdržel Karel Bonaventura od císaře Ferdinanda II. panství Nové Hradky, Rožmberk, Libějovice a tvrze Žumberk a Cukněstěj. Císař mu tento rozsáhlý majetek věnoval za vynikající služby a také jako náhradu za vysoké finanční půjčky na vydržování císařské armády. Karel Bonaventura se však z nabytého majetku dlouho netěšil. Dne 10. července 1621 při obléhání Nových Zámků byl ze zálohy přepaden a ubodán sudlicemi patnácti uherských hulánů.

— Jan Nepomuk Buquoy (1741–1803) byl císařským tajným radou. Na popud své manželky Terezie, hraběnky Paarové, založil pod Novými Hradky podél říčky Stropnice přírodní park Krásné údolí, který je dnes pod jménem Terčíno údolí vyhlášen národní přírodní památkou.

— Snad nejvýznamnějším z novohradských Buquoyů byl jeho synovec Jiří František August (1781–1851), celým jménem Georg Franz August de Longueval hrabě von Buquoy baron von Vaux. Zabýval se matematikou, praktickou mechanikou, chemií, národohospodářstvím, přírodovědou, medicínou, poezií a literaturou. Podle vlastních návrhů nechal postavit dva dřevěné parní stroje, vůbec první v Čechách. Vynalezl a ve svých sklárnách vyráběl nenapodobitelné černé a červené neprůhledné hyalitové sklo, jehož výrobní tajemství dodnes zaměstnává sklářské znalce. A byl to právě Jiří František, který v roce 1838 založil Žofínský (28. 8.) a Hojnovodský prales (30. 8.), dvě svého druhu nejstarší přírodní rezervace v Evropě. Z dalších Buquoyů zmiňme ještě známého grafika a krajináře Ludvíka Arnošta (1783–1834) a velmi populárního Jiřího Jana (1781–1851), kterého v revolučním roce 1848 chtěl pražský lid vyhlásit za českého krále.

— Po vzniku Československa v roce 1918 přišli Buquoyové o značnou část svého rodového majetku, a snad právě proto se později přihlásili k německé národnosti. Poslední přímý potomek Karla Bonaventury v Čechách se jmenoval Karel Jiří Buquoy. Přestože nevyvíjel žádnou politickou činnost, byl jako bývalý člen Sudetoněmecké strany v květnu 1945 zatčen a obviněn z kolaborace. Odsouzen byl ke konfiskaci majetku a k těžkému žaláři, kde v roce 1952 zemřel.

HISTORIE

ŽOFÍNSKÉHO PRALESA

Jiří František August Buquoy ve svém nařízení ze dne 28. srpna 1838 uvádí: „Rozhodl jsem se zachovati zmíněnou lesní část jako památník dávno minulých dob názornému požitku pravých přátel přírody, vzdáti se v ní veškerého lesnického těžení, aby se v této části žádná dříví nekácelo, stelivo se nebralo a drobné dříví se nevybíralo. Zkrátka vše ponecháno bylo v dnešním stavu.“ A s odstupem 170 let je možné říci, že *názorný požitek z památníku* pana hraběte je skutečně silným zážitkem. Je však nutné poctivě přiznat, že již v době vyhlášení byla *zmíněná lesní část* po obvodu obseknuta a středem prořata asi 50 m širokým násekem. Násek byl zalesněn místním smrkem, který se však ne vždy ujal a na jeho místě se přirozeně zmladil buk. Kolem roku 1838 v pralese převažovaly jedlosmrkové porosty průměrného stáří od 150 do 300 let s příměsí buku, klenu a horského jilmu. V roce 1930 byl kolem pralesa vytvořen ochranný

pás, který se stal součástí chráněného území o rozloze 97,72 ha. Od té doby se výměra pralesa prakticky nezměnila.

— Po zákazu těžeb a sběru padlého dříví v roce 1838 se v pralese zpracovávaly souše a vývraty, a to až do roku 1882 a potom znovu za první světové války. Ve druhé světové válce a těsně po ní se v severní části pralesa těžily mohutné smrky na loďařské výřezy. Ještě v letech 1947 až 1950 se v porostu likvidovalo ohnisko kůrovce. Od té doby je prales ponechán samovolnému vývoji. Proto se dnes, kdy v rezervaci leží kolem 1 000 m³ poměrně čerstvých smrkových vývratů, žádná opatření proti kůrovci neplánují.

ŽOFÍN A ZVĚŘ

Plán péče uvádí, že v letech 1849–56 byla v revíru Obora zřízena obora pro vysokou zvěř. Zaplacená plocha měla výměru asi 1 800 ha a zahrnovala i Žofínský prales. V roce 1876 byla obora rozšířena na 5 255 ha a o deset let později v ní žilo 434 kusů vysoké a 450 kusů srnčí zvěře. Byly zaznamenány značné škody okusem a loupáním. V roce 1900 a poté v roce 1912 byla obora zmenšena a za druhé světové války úplně zrušena. Po válce se dočasně snížené stavy zvěře opět rapidně zvýšily, takže plán péče uvádí, že „všechny skupiny smrku mladší 100 let jsou prakticky ze 100 % poškozeny loupáním.“ Naopak je třeba říci, že každé snížení stavu vysoké zvěře (např. za obou válek a v letech 1962–1975) vedlo ke spontánnímu zmlazování buku. Sporadické jedlové

Žofínský prales

- 1 2 semenáčky však byly spolehlivě spásány i za sníženého stavu zvěře.
- 1 Klášter Božího Milosrdenství — Z důvodu zabezpečení přirozené obnovy a zamezení devastace půdního krytu návštěvníky bylo asi 80 % procent plochy pralesa v roce 1991 oploceno 2 metry vysokým plaňkovým plotem a vstup do pralesa byl zakázán. Podle slov novohradského lesního správce Ing. Petra Zemličky se dnes jedlové semenáčky v porostě objevují, ale nemají šanci se prosadit proti konkurenci buku.
- 2 Buquoy'ská hrobka

PRALES

Původní prales zaujímá plochu 44 ha. Z historických pramenů vyplývá, že v době založení v něm převládala jedle bělokora s příměsí smrku a buku a s vtroušeným klenem a jilmem. Až do roku 1975 rostla v jižní části pralesa do té doby nejmohutnější jedle v České republice. Byla 425 roků stará a vysoká 45,3 m, což spolu s výčetní tloušťkou 1,76 m dává objem 44,23 m³! Jedle však postupně odumíraly a vzhledem k okusu jedlového a bukového zmlazení vysokou zvěří uvolňovaly na přechodnou dobu prostor smrku. Dnes je v pralese dominující dřevinou buk (81 %), přimíšen je smrk (14 %) a jedle (4 %). Prales je ponechán samovolnému vývoji. Lesnická opatření na podporu přirozeného složení porostů (prořezávky, jedlové kotlíky, uvolňování cílových dřevin, ochrana jedlového zmlazení apod.) se soustřeďují do uměle založených porostních skupin v ochranném pásmu a do okolních kulturních smrčin.

— Přirozené lesní prostředí pralesa svědčí flóře i fauně. Převládají rostlinné druhy bohatých společenstev: kyčelnice devítilistá (*Dentaria enneaphyllos*) a cibulkonosná (*Dentaria bulbifera*), řeišnice trojlistá (*Cardamine trifolia*), mařinka vonná (*Asperula odorata*), pitulník horský (*Galeobdolon montanum*), kostival hlíznatý (*Symphytum tuberosum*). Mimo jiné zde byly nalezeny dva kriticky ohrožené druhy mechorostů, játrovka polanka Hellerova (*Anastrophyllum hellerianum*) a mech sourubka zpeřená (*Neckera pennata*). Za zmínku stojí i skutečnost, že zde bylo nalezeno na 600 druhů hub!

— Nesmírně bohatá je v pralese i živočišná říše. Několik druhů dvoukřídlého hmyzu (bedlobytka *Bolito-*

phila ingrica a kuklice *Siphona confusa* a *S. maculata*), mšic (*Cinara intermedia*) a stejnonožců (*Trichoniscus ostarrichius*) bylo v Čechách zjištěno pouze v Žofinském pralese. Stejně tak brouk z čeledi kornatcovitých *Peltis grossum*, který už 25 let nebyl v Čechách nalezen nikde jinde než právě tady.

— Ze čtyřiačtyřiceti zde hnízdících ptačích druhů patří k nejvýznamnějším datlík tříprstý (*Picoides tridactylus*). Běžný je zde čáp černý (*Ciconia nigra*), jehož hnízdění v Žofinském pralese počátkem 60. let minulého století bylo prvním zjištěným hnízděním tohoto ptačího druhu v Čechách.

ŽOFÍN

Hrabě Jiří Jan Buquoy nechal v roce 1854 nedaleko pralesa přestavět zdejší myslivnu na velkou dřevěnou loveckou chatu. Na počest jeho manželky dostal zámek jméno Sofienschloss. V jeho bohatě zařízených interiérech se scházeli lovečtí hosté a je např. známo, že zde v červnu roku 1938 strávil několik dní vůdce SdP Konrad Henlein. Po roce 1945 byl Buquoyův zámek spolu s dalším majetkem konfiskován a v roce 1948 byl předán vojákům Pohraniční stráž. Ti ho po zhruba třiceti letech opustili a v roce 1980 ho nechali srovnat se zemí.

— Kromě zámku tu stávala hájovna, několik domů a hospodářské budovy. Koncem 19. století v osadě, která později dala pralesu jméno, žilo přes 70 obyvatel. Dnes je zde jenom několik rekreačních chalup, bývalé hospodářské stavby a penzion s restaurací.

NOVÉ HRADY

První zmínka o hradu Nové Hradky pochází z roku 1279. V roce 1359 ho od Vítkovců koupili Rožmberkové a hrad sloužil jako důležitý opěrný vojenský bod. Za husitských válek byl vypálen tábořským hejtmánem Janem, řečeným Bzdinka. V roce 1579 se od blesku vzňal střelný prach, výbuch rozmetl válcovou věž a poškodil přilehlé budovy. Zkázu dokonalo silné zemětřesení v roce 1590. Přesto byl hrad částečně opraven a po smrti Petra Voka, posledního z Rožmberků, přešel do majetku pánů ze Švamberka. Petr ze Švamberka se aktivně zúčastnil stavovského povstání, a tak byl jeho hrad v roce 1619

1
2

1 Kostel v Horní Stropnici

2 Střídání generací

Zámek Nové Hradky

dvakrát obléhán. Poprvé odolal, ale podruhé byl Karlem Bonaventurou Buquoyem dobyt.

— Příchodem Buquoyů zaznamenalo novohradské panství i samotné městečko nebývalý rozmach. Vdova po Karlu Bonaventurovi Marie Magdalena z Biglia sice žila v Belgii, ale v roce 1623 natrvalo přesídlila do Nových Hradů. Ne však na hrad. Nechala si na východní straně náměstí postavit pohodlnou rezidenci, v níž rod sídlil až do počátku 19. století, kdy byl postaven nový empírový zámek na severní straně města.

KLÁŠTER

Poměrně záhy, v roce 1677, přivedl hrabě Ferdinand Buquoy do Nových Hradů řeholníky servitského řádu. Ti se hned rok nato pustili do výstavby kláštera přiléhajícího ke kostelu sv. Petra a Pavla. Raně barokní Klášter sv. Petra a Pavla byl dokončen v roce 1686. Přežil období josefinských církevních reforem v 18. století, a to jako jeden ze dvou servitských klášterů v Čechách a na Moravě (spolu s kralickým).

— Po druhé světové válce bylo 10 z 12 řeholníků pro svůj německý původ odsunuto z Čech a zbylí dva čeští serviti byli ze svého kláštera vyhnáni komunisty v noci ze 13. na 14. dubna 1950. Od té doby až do roku 1987 klášter sloužil jako kasárna posádky Pohraniční stráže ČSLA. Po pádu železné opony žil již jen jediný servit českého původu – P. Kazimír Jindra. Díky tomu však servitě mohli požádat o navrácení kláštera řádu. Klášter byl obdivuhodně zrekonstruován a znovu se stal duchovním a kulturním centrem Novohradsku. Po smrti posledního servity P. Bonfiliuse Wagnera byla správa kláštera i farnosti svěřena do rukou společenství papežského práva Rodina Panny Marie. Stalo se tak 30. 9. 2006 a klášter od té doby nese jméno Klášter Božího Milosrdenství.

BUQUOYSKÁ HROBKA

Přestože poslední potomek české větve Karel Jiří zemřel v komunistickém vězení, ne všichni Buquoyové Nové Hradky opustili. Osm jich je totiž pohřbeno v krásné rodové hrobce, která byla na místním hřbitově postavena v letech 1890–1892 podle návrhu slavného pražského architekta Josefa Schulze, mimo jiné projektanta Národního muzea. Hrobka je postavena v pseudogotickém slohu z netypických polévaných cihel. V tympanonu nad vchodem září pozlacená mozaika Bohorodičky podle návrhu Maxe Švabinského.

— Okolí hrobky je prodchnuto atmosférou důstojnosti, která patrně vedla naše předky k tomu, že koncem druhé světové války před vchodem do kaple

pohřbili padlé rudoarmějce. Jejich skromný kamenný pomník s pěticípou hvězdou, srpem a kladivem se v sousedství vznešené hrobky stal nechtěným symbolem vývoje Novohradsku a vyznívá jako jeden z jeho historických paradoxů. Tenhle paradox je umocněn skutečností, že podle tradované informace rudoarmějci nepadli v boji, ale údajně se navzájem postříleli v opilosti.

HORNÍ STROPNICE

Cesta z Nových Hradů do Žofínského pralesa vede přes Horní Stropnici. Tohle starodávné městečko je v písemných pramenech zmiňováno již v roce 1259. Skutečným skvostem je pak stropnický kostel svatého Mikuláše. Původní románský kostel byl postaven někdy v první polovině 13. století. Na přelomu 15. a 16. století byl pozdně goticky přestavěn. Na pozdějších dostavbách i drobných úpravách jsou patrné i prvky renesanční a barokní, takže na této jedinečné stavbě lze sledovat vývoj architektonických slohů od románské hranolovitě hlavní věže až po zbarokizovaný štít nad hlavním vchodem kostela.

— Kostel má složitý půdorys a všechny jeho lodě jsou překlenuty síťovou klenbou. Vnitřní zařízení, až na gotickou křtitelnicí z 15. století, pochází z období baroka a rokokoka. Za zhlédnutí stojí tři oltáře z roku 1649 a varhany vyrobené v roce 1768. Před kostelem je krásně upravené náměstí přímo vybízející k odpočinku a vychutnání inspirativní atmosféry tohoto místa.

DOBŘÁ VODA PROMINE

V oblasti bývalého novohradského panství lze najít mnoho dalších pamětihodností, třeba osadu Dobrá Voda se zdaleka viditelným poutním kostelem Nanebevzetí Panny Marie a s proslavenou vodou. O některých z těchto pamětihodností bude ještě zmínka v dalším dílu tohoto seriálu věnovaném národní přírodní památce Terčino údolí. Rozsah textu mi však bohužel neumožňuje věnovat se všemu, co si pozornost zaslouží. Na druhou stranu musím upozornit, že není nad vlastní prožitky, a proto přijměte tento text jako svého druhu pozvánku k návštěvě tohoto ještě nedávno pozapomenutého koutu jižních Čech. A až budete po procházce kolem Žofínského pralesa zahánět žízeň vodou vyvěrající přímo pod kostelem Nanebevzetí Panny Marie, určitě zjistíte totéž, co já: V Dobré Vodě je Dobrá voda opravdu dobrá!

Text a foto: Jaroslav Jonáš

keltský horoskop a křížovka

2. 12.–11. 12. HABR – PŘEMÝŠLIVÝ A POŘÁDKUMILOVNÝ

Člověk narozený v jeho znamení je seriózní, pořádku-
milovný a jako voják vyžaduje přesné plnění povinnos-
tí. Je typem estéta, který dbá o svůj vzhled. Tajně sní
o slávě a miluje pochvalu. Vzestup či úspěchy druhých
v něm vyvolávají závist. Ve svém okolí jen těžko snáší
lidi nadané a úspěšné. On sám musí vyniknout.
Jeho partner musí projevit značnou míru přízpů-
sobivosti a diplomacie. Typickým znakem Habru je
nedůvěřivost k lidem, což zatěžuje celý jeho osobní
život.

12. 12.–21. 12. FÍKOVNÍK – NĚŽNÝ A LÍNÝ

Originální, pružný a nezávislý je člověk narozený ve
znamení Fíkovníku. Šíří kolem sebe nakažlivou vůni
bezstarostnosti. Jeho smysl pro humor a vrozená
intuice ho činí člověkem oblíbeným a v mezilidských
vztazích šikovným. Je hravý a dokáže se těšit z malič-
kostí všedního dne. Z nepříjemných životních situací
ho vyvedou jeho inteligence a prozíravost. Obtížné
překážky neřeší, neboť je dost líný. Někdy působí
dojem povrchního člověka, ale opak je pravdou!

22. 12.– BUK – VYTRVALÝ A PŘÍSNÝ

Začíná pořádně žít až od svých čtyřicátých narozenin,
kdy již nashromáždil dostatečné množství životních
zkušeností. Je úspěšný v práci a – má-li pevné rodinné
zázemí – také v osobním životě. Muži i ženy prožívají ve
zralém věku jaro, kvetou a překypují vitalitou, šarmem
a elegancí. Ovšem v mládí mívají problémy sami se
sebou, a proto ve své blízkosti potřebují člověka, který
jim bude oporou a zbaví je nejistoty a úzkosti. Teprve
ve středním věku se této závislosti zbaví a naopak se
stávají poměrně neústupnými. Jsou dobrými diplomaty,
neomylně dokážou vystihnout okamžik, kdy je zapotřebí
stáhnout se do pozadí a kdy naopak vytáhnout do boje.

23. 12.–1. 1. JABLOŇ – CITLIVÁ A IMPULZIVNÍ

Voňavý ovocný strom představuje lidi naplněné zvláš-
tním kouzlem. Přitahují pozornost osobitým půvabem
a velkorysostí. Jsou vždy ochotní k dobrodružství a flir-
tům. Jablůň miluje změnu, proto je jen málokdy věrná
v manželství. Najde-li ovšem vnímavého a inteligent-
ního partnera, usadí se a prožívá šťastné manželství. Je
velkorysá a lehce sentimentální. Má talent prožít pestrý
a zajímavý život.

POMŮCKA: APNOE, ALAJ, NAS, OKENT, SINARA	MALÁ OSA	OTVOR	POSLEDNÍ VE STOVCE	LESU ZDAR	KRÁTKODOBÉ ZASTAVENÍ DECHU	ZÁSBOVACÍ VOJENSKÝ ODDÍL	ZKRATKA ARAŠIDOVÝCH VLAKEN	FILMOVÁ POSTAVA HEREČKY NEDOŠINSKÉ	LESU ZDAR	SRŮST (ZASTARALE)	PLANÉ ŘEČI (LIDOVÉ)	TA I ONA (SLOVENSKY)	VYŠŠÍ FLEK V MARIÁŠI	INICIÁLY REŽISÉRA LIPSKÉHO
NAŠE POLITICKÁ STRANA				NAPADENÍ					TÉMĚŘ					
OSÉVAT				VOZKOVÝ CITOSLOVCE OBYTEL SAVOJSKA					ZBOJNÍK SLADKOVODNÍ ČERV					
ZAČÁTEK TAJENKY													ZKORODOVANÁ	OBYVATEL IRÁKU
AUTORSKÝ ARCH			STAROŘEK ZESÍLENÝ ZÁPOR				DOBY ČÁST PRAHY					JAPONSKÁ MILE STOPA		
LESU ZDAR	ORIGINÁLNÍ PRAŽSKÝ SYNKOPIČKÝ ORCHESTR	ŘÍMSKÝ POZDRAV ŘEV				ZÁCHVĚV MZDA					SEVERSKÁ MINCE PAPUANSKÝ OSTROV			
OTVOR DO MÍSTNOSTI					LIS EVROPAŇE (SLOVENSKY)					INDIÁNSKÝ KMEN V MEXIKU SLOVENSKÁ NÁR. RADA				
KONEC TAJENKY								SLOVENSKÉ LÁZNĚ INICIÁLY SPISOVATELE FRANCE						
CIZÍ ŽENSKÉ JMÉNO							KARETNÍ HRA							
VZÁCNÝ TROJKLONNÝ NEROST							ZAHRADNÍ KVĚTINA							

Autor křížovky
Jiří Zvolánek

hledáme největší smrk

Největší smrk současnosti v ČR padl 25. června 2008. Rostl na břehu Kamenického potoka v k. ú. Těptín okr. Praha-východ v nadmořské výšce 350 m v hluboce zaříznutém údolí.

- 1 **Pokračovatel největšího smrku ve Žlebské oboře s kompletním habitem a zdravotním stavem 1**
 - 2 **Obvod kmene 515 cm, výška 58 m, věk 200 let, výška koruny 45 m, šířka koruny 14 m. Vypadal zdravě, ale zlom po velmi silném větru ukázal středovou červenou hnilobu až do výše 10 m. Spadl přes potok, silnici a oplocení obory. Ing. B. Reš z AOPK vystavil protokol o zrušení obrany památného Těptínského smrku (pro citlivé lidi smuteční oznámení).**
 - 3 **Těptínský smrk padl při vichřici 25. 6. 2008**
 - 3 **Svícnový smrk ve Žlebské oboře uschl po zásahu bleskem v roce 2007**
- Zajímavostí je, že předcházející největší smrk z Boubínského pralesa měl přibližně stejné rozměry, ale na svůj růst, ovšem v nadmořské výšce kolem 1 000 m, potřeboval dobu více než dvojnásobnou – 440 let. Měl výšku 57,6 m, obvod 509 cm a objem 30 m³, v roce

1969 uschl a 4. 12. 1970 při vichřici padl. Výřez tohoto smrku je zachován v malém muzeu – zařízení LČR v Zátóni. Prvenství pak převzal Vidlicový smrk vysoký 54 m s 33 m³ hmoty. Ten uschl ve věku 470 let v r. 2004 a jeho výřez je umístěn pod přístřeškem na hrázi Jezírka.

J. E. Chadt v. r. 1913 uvádí největší smrky u nás (ale to zřejmě neměřil Boubínské):

Svícnový v daňčí oboře Lysice	obvod 450 cm
Kaprál Rovina u Domašic	424 cm
v Evropě Affenthalfichte v Bavorsku	535 cm (350 let)

Václav Macar (Lesprojekt) 1988 uvádí největší historické jihočeské (šumavské) smrky:

Zázračný (Wunderfichte) / smýcen 1882	asi 570 cm	422 let	
Křížový	asi 546 cm	395 let	37 m ³
Stožecký / smýcen 1832	asi 518 cm	525 let	40 m ³
Johnův			44 m ³
Lukenský			35 m ³
Želnavský, Boubínský, Chadtův			

V odborné literatuře je v současné době uváděn jako největší stredo-evropský smrk Fichte am Himmeleck v Bavorsku v severním předhůří Alp v 800 m n.m., obvod 520 cm, věk 250–400 let. (Jen několik desítek km vzdálená je největší jedle, má obvod 620 cm.)

— Zkusme prosím najít následovníka Těptínského smrku, současný největší smrk v ČR, a obdařit tento strom nějakým příhodným titulem (když už Krále máme v č. 9). Smrků vyhlášených je asi osmdesát, ale následovníky šumavských velesmrků již nenajdeme nikdy.

— Smrků v rozmezí obvodu 350 až 400 cm je ještě asi 20 a mezi 300 až 350 cm dalších 50. Každý jehličnan nad obvod kmene 314 cm, tj. průměr kmene 1 m, si zaslouží zvláštní pozornost. Předkládáme seznam 22 smrků s obvodem nad 400 cm, z nichž velmi pravděpodobně vzejde náš hledaný velikán. Problém je v tom, že PS podrobně vede AOPK, Významné i LČR, ostatní nevíme.

— Některé další stromy z uvedeného seznamu mohly též spadnout. U řady stromů jsou měření starší 3 až 7 let, pouze strom č. 7 byl letos velmi přesně (stromolezecky) změřen. Naprostá většina z 22 v seznamu uvedených jsou stromy lesní, jen pět jsou smrky solitérní rostoucí mimo les. Je možné, že lze najít smrk s obvodem nad 400 cm mimo uvedenou evidenci.

1.	V	Sychravův SM	LZ Kladská	490 cm	38 m	240 let
2.	PS	SM ve Slavické oboře	okr. Chrudim	485 cm	dvoják, pův. troják	
3.	PS	SM u Písečné	o. Ústí n. O.	475 cm		
4.	PS	Jedlinský SM	o. Tachov	456 cm		
5.	V	SM LZ Boubín		452 cm	57 m	380 let
6.	PS	SM u Oslavy	o. Třebíč	444 cm		
7.	PS	SM u Zámečku	o. Domažlice	443 cm	46 m	250 let
8.	V	SM LZ Hanušovice		435 cm	35 m	150 let
9.	PS	Král smrků u M. Lázní	o. Cheb	435 cm		
10.	PS	Broumovský SM	o. Tachov	432 cm		
11.		SM J. E. Chadta Lysice	o. Blansko	432 cm		snad uschl
12.	V	SM LZ Boubín		430 cm	40 m	380 let
13.	V	SM LS Stříbro		430 cm	30 m	122 let
14.	V	SM ve Žlebské oboře	u býv. LS Ronov	425 cm		
15.	PS	SM u Výpustku	o. Blansko	425 cm		
16.	PS	Vilémovské SM	o. Vyškov	420 cm		
17.		SM v zám. parku	Sedlec-P. /oBN/	412 cm		
18.		SM v zám. parku	Holovousy /oJC/	410 cm		
19.	V	SM	u býv. LS Ronov	405 cm	41 m	180 let
20.		Ambrožův SM KRNP	o. Semily	405 cm		
21.	PS	Čarovný smrk (u lázní)	o. Jeseník	404 cm		
22.	PS	Smrk v Štokách	o. H. Brod	400 cm		
23.	PS	Kukaččí SM	o. Chomutov	400 cm		

PS = Památný strom, V = Významný strom LČR

— Tímto žádám všechny o zjištění aktuálního stavu stromů a dendrologických údajů, výsledek samozřejmě zveřejníme, oznamovatele největších tří smrků odměníme, ale hlavně zkusíme v r. 2009 tento smrk uvést do síně slávy.

Ing. Pavel Kyzlík ČLS-DD

SEMINÁŘ PRO SILVA BOHEMICA

— Dne 14. října 2008 se konal na LS Město Albrechtice seminář na téma „Přechod k nepasečnému hospodaření v průběhu smrkové kalamity“, který připravili zaměstnanci zmíněné lesní správy spolu s hnutím PRO SILVA BOHEMICA.

— Na exkurzní trase se 7 zastávkami na revíru Cvilín nás provázela lesní správce Ing. Vítězslav Závodný a revírník Ing. Radomír Šima. Jak už sám název semináře napovídá, jedná se o snahu vytvořit věkově a prostorově diferencované porosty s využitím odumírání smrku ztepilého vlivem václavky, kůrovce a nahodilých těžeb. Při pochůzce jsme navštívili porosty v různém stupni přirození mateřského smrkového porostu se zastoupením borovice lesní, modřínu opadavého, jedle bělokoré i douglasky tisolisté. U těchto dřevin je záměrem revírníka jejich přirozená obnova. Pro zdárnou přirozenou obnovu uvedených dřevin je nutné, s ohledem na zdejší živná stanoviště, provádět přípravu půdy. Nejvíce se zde osvědčila kombinovaná příprava – mechanicky a chemicky. Pro vypěstování kvalitní přirozené obnovy borovice lesní je nutné provádět silnější intenzitu proclonění mateřského porostu než pro přirozenou obnovu smrku ztepilého.

— Jedno zastavení bylo směřováno do porostu s převahou dubu. Zde se jednalo o pěstování dubu metodou výběru cílových stromů a založení podružného porostu podsadbou lípy. Dále se při exkurzi věnovala pozornost tzv. „bezholosečné“ obnově s cílem vytvoření porostů s diferencovanou druhovou skladbou i strukturou. V těchto porostech byla diskutována otázka ponechávání mateřského porostu tak, aby mohlo docházet k autoredukci v nárostech a postupné změně struktury porostů.

— Na závěr exkurze Ing. Tomáš Vrška, Ph.D. – předseda hnutí PRO SILVA BOHEMICA – podal informace

o akcích, které by se měly uskutečnit v roce 2009.

— Celý seminář byl velmi dobře připravený a organizačně zajištěný. O aktuálnosti tématu exkurze svědčí i poměrně vysoký zájem lesníků, kterých se zde sešlo okolo osmdesáti.

Ing. Jiří Přáček, Ph.D.

JESENIČTÍ TRUBAČI EXPANDUJÍ DO POLSKA

— Na pozvání mgr., ing. Stanisława Jureckého, vedoucího Nadlesnictva Prudník, se Soubor loveckých trubačů LČR, LS Jeseník zúčastnil dne 3. listopadu 2008 Svatohubertských slavností v Prudniku.

— Vlastní mši, konanou v kapli sv. Jozefa v lese v blízkosti Prudníku, troubil místní soubor složený z pracovníků státních lesů.

— Náš soubor, ve složení Renáta Jeřábková, Vladimír Kohoutek a Radek Procházka, přišel na řadu po skončení Svatohubertské mše, kdy byl v kapli představen a následně střídavě s polským souborem vystupoval. Oba soubory po skončení svých vystoupení sklídily silný potlesk od asi tří set přítomných posluchačů včetně starostů Prudníku a Glucholaz.

— Po důkladném občerstvení všech účastníků mše masitou polévkou, pečeným divočkem a čajem s rumem, mimochodem to vše v režii hostitelů, byla akce kladně zhodnocena a byl dán oboustranný příslib účasti v příštím roce, opět přesně v den svátku svatého Huberta 3. listopadu v 17,00 hod. v kapli sv. Jozefa.

Ing. Jaromír Latner, CSc.

V ČEM JE ODKAZ KLOSTERMANNOVÝCH ROMÁNŮ O ŠUMAVĚ?

— Náhoda zařadovale i při naší návštěvě Svitavska. V muzeu v Moravské Třebové zrovna probíhala výstava o životě a práci spisovatele šumavských lesů a šumaváků Karla Klostermanna. Stěžejními díly, která věnoval lesům a lesníkům, jsou romány Ze světa lesních samot z roku 1891 a román V ráji šumavském z r. 1893. Vystavena byla i zajímavá vydání těchto knih, například s ilustracemi Otakara Štáfle.

— Klostermannova díla jsou aktuální i v dnešní době. Děj románu Ze světa lesních samot se odehrává v okolí hájovny na Březníku. Příběhy hlavních postav revírníka Kořána, adjunkta Svijanského, hajného Vavrucha a jeho dcery Katy jsou zarámovány líčením drsné šumavské přírody ve všech ročních obdobích. Příroda zde formuje a ovlivňuje osudy lidí. Vše se mění po víchřici v roce 1870, která zcela změnila tvář Šumavy.

— V románu V ráji šumavském Karel Klostermann sleduje vývoj života na Šumavě po roce 1870, kdy tam víchřice a kůrovec zničily velkou část lesů. Po této katastrofě v době „broučkového ráje“ nastal sice dočasný blahobyt dřevařských rodin, ale také úpadek v životě šumaváků. Klostermannovi vyčítali přílišný realismus, díky němu však získáváme historický přehled o dění na Šumavě na konci devatenáctého století. V něm je podobné se současností.

Jiří Junek

FESTIVAL DŘEVA

— Na Slezskoostrovském hradě se v sobotu 27. září konal již potřetí „Festival dřeva“. Festival tradičně uspořádá Moravskoslezský dřevařský klastř pod záštitou bývalého hejtmána Moravskoslezského kraje Ing. Evžena Tošenovského a státního podniku LČR jako generálního sponzora. Již od devíti hodin se do prostor hradu hrnuli malí i velcí návštěvníci, které přivítal úvodním slovem již zmiňovaný bývalý hejtman, a po celý den akci moderoval Tomáš Krejčíř. Po zahájení diváci mohli zhlédnout na hlavním pódiu dřevorubeckou show a soutěž o Beskydský pohár 2008, na níž se podílela tři družstva (Moravskoslezský kraj, Žilinský kraj – Slovensko a Slezské vojvodství – Polsko). Mimoto bylo možné spatřit na pódiu Timbersports dřevorubeckou exhibici čtyřnásobného mistra Evropy (2003–2006) Martina Komárka a odpoledním programem provázela koncert Roberta Křesťana s kapelou Druhá tráva.

— Pro malé návštěvníky byl přichystán zábavný program s klaunem Hopsalínem a zábavně vzdělávací program Dne s LČR, který připravila a zorganizovala lesní správa Ostrava. Zde si děti po obdržení hrací kartičky mohly projít různá stanoviště – házení kroužkem na maketu volavky popelavé, procházka nočním lesem s poznáváním přírodnin po hmatu, určování hlasů ptáků a zvěře, rybaření a skládání rybích puzzle, hledání zvěře z posedu nebo řezání dřevěných kotoučů pilou a mnoho dalších zastávek. Všem dětem i jejich rodičům se věnovali lesní pedagogové, zaměstnanci správy a studenti z lesnické školy v Hranicích, kteří tak nabývali praktické zkušenosti pro práci s veřejností. Děti za své znalosti byly odměněny drobnými dárky. Pro všechny zde byly k vidění i ukázky sokolnictví, řezbářské práce, ukázky zahradní a lesní techniky, prezentace horkovzdušného balonového létání a všudypřítomné stánky s dřevěnými výrobky.

Ing. Lucie Wojtylová

PROGRAM 2000 POMÁHÁ PAMÁTKÁM

— Lesy České republiky, s. p., Hradec Králové mají na svém pozemku v k. ú. Dobronice u Chýnova litiňovou plastiku sv. Jana Nepomuckého na žulovém podstavci. Tato plastika je evidována v Ústředním seznamu kulturních památek ČR pod číslem 15946/3–4775.

— Na nevelké sošce se značně podepsal zub času, a proto se Lesní správa Tábor rozhodla, že využije prostředků z Programu 2000 a sošku nechá opravit. Vzhledem k tomu, že soška je evidovaná kulturní památka, bylo nutné vyjádření Národního památkového ústavu, v jaké formě lze památku restaurovat. Díky dobré spolupráci s ústavem jsme získali kontakt na restaurátora pana Jindřicha Kovaříka z Kralovic, který vlastní oprávnění na restaurování litěných sošek. Soška byla demontována a pan Kovařík ji odvezl do své dílny, kde nejdříve provedl restaurátorský průzkum (stanovil barevnost sošky), předložil návrh restaurace Národnímu památkovému ústavu a po schválení provedl zrestaurování sošky. Nyní se již soška Jan Nepomuckého vrátila na původní místo a všichni žasneme, jakou podobu měla před cca 150 lety.

— Díky našemu Programu 2000 se vrátila do původní krásy práce předků, která bez investice našeho podniku (76 000 Kč) by se jen těžko dožila dalších 150 let. Všichni jen pevně doufáme, že na stejném místě vydrží a bude i nadále zkrášlovat pěkný kout naší republiky.

Ing. Alena Koubková, LS Tábor

SVATOHUBERTSKÁ MŠE

— V podvečer 7. listopadu se v kostele sv. Jana Křtitele v Horním Domašově rozezvučely tóny loveckých rohů a hlasy pěveckého sboru na již tradiční troubené a zpívané Svatohubertské mši.

— Mši zahájil průvod myslivců a lesníků, kteří za zvuku již zmíněných loveckých rohů v podání Souboru loveckých trubačů při LS Jeseník nesli hlavu statného jelena a obraz Svatého Huberta. V čele průvodu šel místní farář P. ThLic. Jan Pachofek, SDS., který mši celebroval. V průběhu mše přednesl pan Josef Mrkvan legendu o svatém Hubertu a prosby za všechny myslivce pronesl Ing. Petr Kučák.

— Dále otec Pachofek požehnal obrazu svatého Huberta od pana Nasvětila, který na počest svatého Huberta a všech myslivců a lesníků pořídili zdejší myslivci. Především se jedná o myslivce z MS Šumárník, MS Kamzík, MS Domašovské údolí, MS Zaječský skok, J. Planého, KARSIT, s. r. o. a zaměstnance LČR, s. p., Lesní správy Jeseník. Všem výše jmenovaným byl u této příležitosti předán Pamětní list.

— Na závěr Ženský pěvecký sbor OÚ Bělá pod Pradědem pod vedením PaedDr. Hany Zápecové zazpíval árie Svatého Huberta od Petra Vacka a Josefa Selementa a Soubor loveckých trubačů při Lesní správě Jeseník zahrál slavnostní lovecké skladby a signály.

— Velké poděkování patří především panu Janu Eliášovi, který stál u zrodu obnovení této pěkné tradice a je jejím hlavním organizátorem. Dále pak všem myslivcům z údolí říčky Bělé, pěveckému sboru, trubačům, zaměstnancům LČR, s. p., LS Jeseník i všem ostatním, kteří se na zdárném průběhu mše podíleli.

— Účast myslivců, lesníků, ale i veřejnosti byla vysoká a již dnes se všichni těší na příští Svatohubertskou mši; a jak je Honzovi Eliášovi vlastní, už nyní určité spřádá další plány, jak celou oslavu myslivosti zpestřit a vylepšit.

Ing. Jiří Pňáček, Ph.D.

MULTIMEDIÁLNÍ UČEBNA VYBUDOVANÁ Z PROSTŘEDKŮ LČR, S. P.

— Střední lesnická škola v Hranicích poskytuje maturitní vzdělání v oboru lesnictví pro uchazeče ze všech pěti moravských krajů a částečně i kraje pardubického. I tradiční výuka lesnictví se postupně modernizuje. Během uplynulých čtyř let škola zbudovala již druhou multimediální učebnu sloužící k výuce odborných lesnických předmětů, ale i k výuce cizích jazyků. Bez náležité finanční podpory Lesů ČR, s. p., by nebylo možné vytvořit tyto důležité výukové objekty. Škola hradila ze svého fondu investic stavební část a sponzor – Lesy ČR, s. p. – věnoval podstatnou finanční částku na technické vybavení. Vedle kvalitní výpočetní techniky bylo možno zakoupit nezbytný vizualizér, hlasovací systém a moderní interaktivní tabuli s ozvučením a centrální ovládací panel.

— Naši pedagogové rádi využívají zařízení ve výuce. Tato technika má praktický dopad a užitek pro budoucí zaměstnání absolventů. Suchý učitelský výklad plný abstraktních slov se stává minulostí. Interaktivní tabule spojená s informačními technologiemi se stává nástrojem, který přibližuje školský výklad vnímání současných mladých lidí. Do výuky se vnáší hravost, pracovní individuální i týmová atmosféra. Názorné obrázky zobrazené na tabuli, odkazy na internetové stránky vztahující se k probírané tematice se zobrazují jediným dotykem prstu. Všechny informace jsou na jednom místě, přehledné a přizpůsobené k okamžitému převedení do přenosných počítačů přítomných žáků, popřípadě internetovým přenosem do počítačů z různých důvodů chybějících žáků. Jednoduše řečeno, náš student si

přednášku či cvičení může zaznamenat v daném okamžiku na jakémkoliv místě přístupném internetu. Multimediální učebna umožňuje nejen praktický trénink získaných dovedností, ale i ukládání digitálních záznamů nutných k domácímu studiu i k zajímavé pestré aktivitě žáků v době mimo vyučování.

— Potěšujícím poznatkem je, že tyto uvedené informační technologie kladně ovlivňují nejen přístup a myšlení studentů, ale i učitelů. Tyto pomůcky je nutí přemýšlet nad dalším a dalším využitím. Učitelé začínají řešit, jak efektivně žákům látku podávat a jak využívat různé výukové metody. Řeší práci s textem, s obrazem, práci skupinovou, tvorbu myšlenkových map apod. To vše podněcuje stoupající zájem studentů o probíranou látku.

— V připravovaném školském vzdělávacím programu řešíme i spolupráci se sociálními partnery. Lesy České republiky jsou potenciálním zaměstnavatelem našich absolventů. Věnovaný dar tohoto státního podniku na technickou vybavenost multimediální učebny jen podtrhuje připravenost absolventů ke sladění cílů vzdělávání s potřebami trhu práce.

— Za to vše vedení LČR, s. p., a dozorcí radě za žáky i učitele upřímně děkujeme.

Ing. Miroslav Kutý, ředitel školy

časopis Háj – ročník III, rok 1874

„Tak při stříbrné svatbě české lesnické jednoty dal zasaditi u svého nového zámku ve Vraži J. J. kníže Jiří Lobkovic, místopředseda spolku, tři krásné duby...”

... Až mladé stromky v zemi se upevní; až košaté vrcholky vypínají budou hrdě k nebi, vichru a hučící bouři na vzdory; až staletí utvrdí jejich kmeny, posvětil je a vybízetí bude nová pokolení k účtě: pak ještě vypravovati budou dřeviny ty potomkům, že zasadil je šlechtic český na oslavu čtvrtstoletého trvání spolku, kterýž moudře byl spolu řídil.“

— Tato citace předjímá výjimečně monotematické zaměření článku. Bude se zabývat prvním čtvrtletím České lesnické jednoty (Böhmischer Forstverein), již je věnována už od počátku vydávání Haje značná pozornost.

— Roku 1874 se časopis Háj rozdělil na dvě části: Háj a přílohu Myslivnu (články lovecké, zábavné a poučné pro domácnost).

— Celkem 17 čísel třetího ročníku Haje s podtitulem „Časopis pro lesníka, myslivce a přítele přírody“ vyšlo v Hradci Králové v tiskárně L. Pospíšila nákladem majitele. Vycházel v třídnedělních lhůtách v sešitech o 2–3 arších v barevné obálce. Kromě redaktora Jana Doležala byli uváděni jako spoluredaktoři Karel Schindler, Karel Ponec, Josef Vrbata, Josef Zenker a Petr Hobza. Stejný počet čísel Myslivny s podtitulem „Zábavná část Haje a poučné listy pro domácnost“ vyšlo v třídnedělních lhůtách v Hradci Králové v tiskárně L. Pospíšila nákladem majitele. Jako redaktor byl uváděn pouze Jan Doležal.

— Po oddělení Myslivny, do které byly soustředěny převážně články myslivecké a zábavné, se časopis Háj stal čistě odborným lesnickým časopisem. Zatímco Háj obsahoval rubriky Články lesnické, Články lovecké, Dopisy, Poznámky a Zprávy, do přílohy Myslivna se přesunuly rubriky Básně, novely apod., Články lovecké, Prach a broky (články humoristické), Články hospodářské a pro domácnost, Feuilleton a Směs. Myslivna začala také přinášet Články poučné různého obsahu, jednalo se hlavně o stati z oblasti filozofie a psychologie od prof. F. J. Zámečnicka (např. O naturelu, O náruživostech a O materialismu).

— V Hájí a jeho příloze Myslivně dále naleznete např. články Olej bukvicový u porovnání s olejem olivovým obzvláště ve Francii, Příspěvek k lučbě dřeva, O symetrických smíšeninách (pěstování smíšených porostů v lesích královského města Písek), Působení zimy na rostlinstvo, Vliv lesa i jeho stlaní na vlhkost půdy, Odvětvování stromů lesních, O plavectví, O dřevinách malostatkáře (O topolu).

ZALOŽENÍ ČESKÉ LESNICKÉ JEDNOTY

Roku 1873 oslavila Česká lesnická jednota 25. výročí svého založení. Bylo to výročí významné, proto byl

při této příležitosti roku 1874 v časopise Háj otištěn rozsáhlý článek na pokračování s názvem Pětadvacátá roční schůze českého lesnického spolku. Po třech letech se k tomuto tématu vrátil Jan Jedlovský (Jan Doležal) v článku Upomínka na 25. roční schůzi české lesnické jednoty, který byl otištěn roku 1877 v suplementu Haje Z lesů a luhů.

— Nechme nyní promluvit české lesníky, členy spolku a jeho příznivce:

— „Poznavše důležitost české lesnické jednoty, ukázavše blahodárné působení její po vlastech našich: přivedme si též na paměť, jak a kdy založena byla.

— Prvními květy jarními na pusté pláni zanedbaného hospodářství lesního ve vlasti naší byl hlouček českých lesníků, kteří navštěvující schůze jiných spolků lesnických, seznali blahonosné účinky hovoru o lesnictví vůbec a rozšiřování praktických vědomostí zvláště. Přání, aby podobného zařízení i v naší milé vlasti se docílilo, ozývalo se v srdcích mnohých českých lesníků; avšak provedení jeho při politických poměrech před r. 1848 nebylo snadné. Spolek nedal se v jistých kruzích mysliti bez politických tendencí, pročež žádost za povolení jednoty českých lesníkův zůstala bez výsledku. Nechtějíce však rukou svých skládati v klín, zařizovali si lesníci jednotlivých krajův společně knihovny.

— Nastal osudný rok 1848. Když hučící vlny všeobecného pobouření myslí se byly poněkud utišily, znova ujala se myšlenka o založení českého lesnického spolku (podnět vyšel od členů lesnického čtenářského spolku na Mladoboleslavsku). I ustanoven třetí srpen 1848 ke shromáždění českých lesníkův v Praze, jichž se asi 40 dostavilo, kteří se stali předvojem nyní tak četného spolku českých lesníků. Za místo první schůze ustanovena Praha a sice na den 4. a 5. září. Zároveň založen spolkový časopis v řeči německé (Vereinschrift für Forst-, Jagd- und Naturkunde, vydáván od roku 1849).“

— Česká lesnická jednota sdružovala lesníky a přátele lesnictví bez ohledu na národnost. Prvním předsedou se stal vrchní lesmistr Gintl z Křivokláta, druhým roku 1850 vrchní lesmistr Hattinberger. Později se prosadila tradice, že předsedou bude vždy velkostatkář šlechtického původu (1853 hrabě Kristian Waldstein-Wartenberg, 1860 kníže Hugo Thurn-Taxis, 1869 kníže Karel Schwarzenberg).

VALNÁ SHROMÁŽDĚNÍ

Od roku 1849 se členové jednoty scházeli každoročně (mimo rok 1866) na různých velkostatkách v Čechách k valným shromážděním (1849 Hluboká n. V.,

1850 Děčín, 1851 Cheb, 1852 Mladá Boleslav, 1853 Jindřichův Hradec, 1854 Praha, 1855 Vrchlabí, 1856 Praha, 1857 Mimoň, 1858 Kostelec n. Č. l., 1859 Mariánské Lázně, 1860 Chomutov, 1861 Písek, 1862 Jičín, 1863 Třeboň, 1864 Dobříš, 1865 Mladá Boleslav, 1867 Rokycany, 1868 Frýdlant, 1869 Beroun, 1870 Vimperk, 1871 Hradec Králové, 1872 Tachov). Zde jednali o aktuálních lesnických problémech a pořádali exkurze do okolních lesů. Tyto sjezdy umožnily osobní setkání lesníkům roztroušeným po celé zemi.

— Ve dnech 4.–6. srpna roku 1873 se Česká lesnická jednota sešla v Písku. Dne 3. srpna se členové jednoty sjížděli do místa konání. V přihlašovacím kanceláři obdrželi: ubytovací lístek, program schůze, mapu panství Drhovel, porostní mapu, dále statistickou a topografickou knížku Drhovelských lesů v češtině a němčině.

— Dne 4. srpna proběhla exkurze do lesů Drhovelského panství knížete Jiřího Lobkovic. „O jedné hodině odpolední oznamovala střelba a hudba umdlělým výletníkům místo odpočinku. Byla to besídka, od níž paprsky dlouhých stolů se rozbíhaly. Stoly byly rychle osazeny žiznicími... Zvláštních vln dodala místu odpočinku přítomnost Jasně paní kněžny Lobkovicové a kněžny Schwarzenberkové, choti pana předsedy spolku, a jiných vznešených dam. Když pětihodinový pochodem a vedrem zmořené tělo nabylo dřívější svěžesti, zahájil Jasný pan předseda řadu toastů z hlučně přijatým přípitkem proneseným na počest Jeho Veličenstva, našeho zeměpána, upřímného přítele lesa a prvního lovce v Rakousku, císaře Františka Josefa.“

— Dne 5. a 6. srpna se konalo veřejnosti přístupné valné shromáždění, na to poslední den navazovalo plenární zasedání, které bylo přístupné pouze členům jednoty. „Nyní ohlédněme se po shromážděných dítkách, tj. pp. členech i hostech, kteří se zúčastnili stříbrné svatby lesnické jednoty. A vskutku s radostným jest nám úžasem znamenati, že mužové tak rozličných stavů a povolání shromáždili se: tu spatřujeme vznešenou šlechtu, tam výtečné lesnictvo, vysoké lesní úředníky i upřímné podniky, techniky, učitelstvo, měšťanstvo, rolníky, důstojnictvo vojenské, soukromníky, ba i duchovenstvo vidíme mezi svými hosty. Jest to důkazem, že les počíná všim právem zajímati již veškeré vrstvy obyvatelstva, toť dobré znamení.“

PROGRAM VALNÉHO SHROMÁŽDĚNÍ

1. Co bylo pozorováno na vycházce dne 4. srpna podniknuté?
2. Zprávy z veškerých odborů lesnictví, hledíc ke

zkušenostem a výjevům týkajícím se škod hmyzem a živly loňského roku způsobených.

foto Vladimír Lehký

3. Jakých zkušeností nabylo se o upotřebení nauky finanční při nynějším stavu lesů a dle které míry úrokové mělo by se počítati?

4. V nejnovějším čase tvoří se v Čechách akciové společnosti, jichž účelem jest hlavně zakupování statků aneb obchod ve dříví. Poněvadž takovými podniky nastává pro lesy nebezpečí přílišného vymitění, ano i zrušení, naskytuje se otázka: Kde a v jakých rozměrech udály se takové všeobecně škodlivé případy a jakých prostředků by se mělo proti nim užiti?

5. Které předchozí podmínky musely by se vyplniti, aby se umožnilo provedení §§ 67, 68 a 69 obecního řádu, pak § 22 lesního zákona ohledně zacházení s obecními lesy, aby učiněna byla přítrž mnohonásobnému pustošení v těchto lesích?

6. Bylo zavedení metrických měř, zákonem ze dne 23. července 1871 nařízené, při některém z lesních hospodářství v Čechách již v skutek uvedeno? Není-li záhodno, by se hledělo docíliti společného provedení při lesním hospodářství v Čechách?

7. Zda-li a za kterých podmínek jest prospěšno v oborách zavésti zvláštní hospodářství lesní?

ZÁVĚREM

Česká lesnická jednota od roku 1872 podporovala časopis Háj 200 zl. ročně. Roku 1874 uzavřela s Janem Doležalem smlouvu novou, na jejímž základě zůstal Jan Doležal majitelem, vydavatelem a redaktorem časopisu a podpora byla zvýšena na 600 zl. ročně. Za to musel např. uveřejňovat v časopise Háj výborové zprávy České lesnické jednoty. Dohledem nad dodržováním této smlouvy byl stanoven Josef Vrbata, který měl České lesnické jednotě podávat každoročně písemnou zprávu.

— „Při té stříbrné svatbě v Písku slavilo se i zasnoubení jiné: Jednota zasnoubila svou vroucně milovanou dceru „Vereinschrift“ s nadějným ženichem „Hájem“, dadouc mu slušné věno 600 zl. ročně. Tím nejlépe oslavila jednota svou stříbrnou svatbu, postaravši se stejnou měrou o obě národnosti. Dežž Bůh, aby po opětných 25 letech, až jednota bude slaviti svatbu zlatou a „Háj“ s „Vereinschrift“ pětadvacetileté zasnoubení, naděje všech upřímných lesníků i příznivců lesa byly vyplněny, a k tomu pracuj každý z nás...“

Mgr. Jitka Hemelíková, Archiv LČR

ostrážití berani

Muflon nepatří mezi naši původní zvěř. Pochází z Korsiky a Sardinie, odkud byl převezen někdy v 18. století do Evropy.

Spolu s Rakouskem má naše republika nejstarší chov mufloní zvěře v celé Evropě. Samec se vyznačuje rohy, které na rozdíl od jiných druhů jelenovitých nikdy neshazuje, ale nosí je celý život. Stále mu přirůstají. V některých případech se mohou objevit i malé „růžky“ u samic.

— Mláďata muflonů se rodí v březnu a dubnu. Již ve čtvrtém měsíci po narození začínají malým beránkům vyrůstat růžky. Na lebce se objeví tzv. rohové kosti, které tvoří teprve základ a kostru pro mufloní rohy, které jsou v myslivecké mluvě označovány jako toulce.

— Toulce nejsou s rohovými kostmi pevně spojeny, ale je mezi nimi zvláštní pružné vazivo. Spojení kostí s toulci je odolné proti nárazům. Mufloní berani používají toulce výhradně jako zbraň při soubojích s jinými samci, nebo při napadení s nimi útočí na nepřitele.

— V říji, která probíhá v listopadu, bojují berani o samice, a proto mezi nimi dochází k urputným soubojům. Souboj spočívá v tom, že berani do sebe naráží toulci. Odejdou od sebe na 10 až 15 metrů a prudce se proti sobě rozběhnou se skloněnými hlavami. Náraz je vždy směřován na hrany toulců. Staří berani se během říje připojují k tlupám muflonek a odhánějí jiné nápadníky. Opložit muflonku je schopen beran již v druhém roce svého života. Na rozdíl od jiných samců jelenovitých je plodný po celý rok.

— Mufloní zvěř spásá různé aromatické rostliny, často i jedovaté, které jiná zvěř nikdy nekonzumuje. S oblibou vyhledává žaludy, bukvice a jiné lesní plody a semena. V zimě zase ráda vyhrabává ze sněhu keřky borůvky či vřesu. Také okusuje větvičky listnatých a jehličnatých dřevin. V oblibě mají mufloni větvičku hlohu a listy ostružiníku.

— Muflonům vyhovuje teplejší krajina s kamenitými svahy. K pobytu v kamenitém terénu má patřičně upravené končetiny. Nohy jsou poměrně krátké a silné, což je pro běh a skoky v takovém terénu nezbytně nutné. Spárky předních nohou mají výrazně vyvinuté patky, které dosahují téměř až do poloviny spárků.

— Mokřiny muflonům nesvědčí, protože v měkké půdě nadměrně přerůstá rohovina spárků. Nemůže se pravidelně obrušovat. Také mokré prostředí této zvěři nesvědčí, protože se zde vyskytují mezipřevodní motolice jaterní, které jsou zvláště u této zvěře častým cizopasníkem.

— Mufloní zvěř je velmi opatrná. Tlupu vede vždy zkušená muflonka, ale ostrážitost pasoucí zvěře zajišťuje ještě několik jedinců. V případě nebezpečí jedinec vydá ostrý až sykový zvuk, který je potom signálem pro celou tlupu. Když nebezpečí neprodleně nehrozí, paství se dál.

Jaromír Zumr

na Českomoravském pomezí – na LS Svitavy

Na východním okraji parkoviště u restaurace „U tety“ na Hřebči, téměř přímo nad ústím silničního tunelu, se naskýtá vyhlídka. Ideální pozorovací podmínky jsou v odpoledních hodinách, kdy má pozorovatel slunce v zádech a za jasného dne lze v oparu na horizontu rozeznat vrcholky Jeseníků. Tím hlavním je však výhled na značnou část moravskotřebovské kotliny s dominantou Rohu, nejvyššího vrcholu regionu (660 m n. m.).

1 Holubí studánka

2 Mladějovská úkokolejka
v lesním úseku

1 2 Škoda, že se neuskutečnil plánovaný projekt rozhledny, která měla stát nedaleko na hřebenu a ze které by jistě byl ještě lepší, stromy neomezený pohled do krajiny.

— Zajímavou stavbou je jistě i samotný silniční tunel. Severním směrem od něj se tyčí strmá stěna zvaná „Stěna mrtvých“. Podle pověsti se z této stěny v období třicetileté války zřítily dolů oddíl švédských vojáků, záměrně svedený z cesty obětavým „domorodcem“, který tak zabránil vyplnění nedalekých Svitav.

— Na druhé straně se na zarostlém ostrohu nacházejí zbytky Hřebečského (Boršovského) hradiska. Vedle dřívější olomoucké obchodní stezky zde byl kolem r. 1280 založen Borešem z Rýzmburka hrad, pozdější sídlo loupeživého rytíře Bedřicha ze Šonburku. Zřejmě nedokončený byl zbořen trestnou výpravou Závise z Falkenštejna r. 1286. Do dnešních dnů se z něj dochoval pouze kruhový příkop.

— Další architektonickou zajímavostí Hřebce je pěkně opravená neogotická kaple sv. Josefa z roku 1889. Z pohledu turisty je obec Hřebeč jistě také zajímavá tím, že leží přibližně uprostřed vyhlášené severo-jihní „červené trasy“ po Hřebečském hřebenu a je tak oblíbeným vychoďštěm nebo cílem pěších, cyklistů i běžkařů.

— Především nás však zajímá, že na hřebeni Hřebeč-

ských hor je komplex produkčně i mimoprodukčně cenných lesů, které spravuje LS Svitavy. V jejich centru je Demonstrační objekt Boršov, založený před devíti lety. Stoupá počet návštěv – zejména studentů, žáků a lesnických exkurzí – tohoto demonstračního objektu, který začíná v sídle revíru Boršov a několika terénními zastávkami pokračuje v nádherných lesích tohoto revíru v trase Horní a Dolní cesty. Návštěvnost těchto lesů také příznivě ovlivňuje síť odpočívadel, vyhlídkových přístřešků, studánek a informačních panelů, vybudovaných Lesní správou Svitavy. Tyto skutečnosti vyústily v záměry, jak dát této lesnické, přírodně a historicky zajímavé destinaci koncepci dalšího rozvoje.

— V letošním roce podepsali generální ředitel LČR, s. p., Ing. Jiří Novák a starosta města Moravská Třebová RNDr. Josef Ošťádal partnerskou smlouvu, která zastřešuje konkrétní aktivity obou partnerů v oblasti Hřebečských hor a garantuje jejich provázanost a vzájemnou podporu. Všechny projekty zařazené do smlouvy jsou finančně zajištěny a jejich realizace tak mohla začít již v letošním roce.

— Lesní správa Svitavy zahájila budování Naučné stezky Boršovský les s devíti zastávkami, na ni naváže Hřebečská důlní stezka, kterou buduje město. Součástí provázaných aktivit je i podpora turisticky atraktivního provozu úzkorozchodné železnice, která prochází kouzelnými lesními partiemi se známými Mladějovskými tisy. Naučná stezka Boršovský les bude dokončena v roce 2009, Hřebečská důlní stezka v roce 2010.

— Dovolte několik řádků o zmíněné historii dolování v této lokalitě.

— První významnější kutací pokusy na uhlí na východním okraji hřebečského hřbetu jsou známy z druhé poloviny 18. století. Zmínka o nejstarší těžbě uvádí, že již roku 1770 dal kníže Lichteinstein kopat uhlí na Hřebči. Těžba uhlí probíhala postupně i v dalších oblastech hřebečského vrchu – Nová ves – Mladějov zejména v průběhu 19. a částečně v první polovině 20. století, kdy uhlí z hřebečské oblasti sloužilo k rozvoji místního průmyslu, k vypalování žáruvzdorných jílovců hlavně v milířích, k provozu malodrážky mezi Hřebcem a Mladějovem a jako palivo mladějovské elektrárny.

— Lupek se v Hřebečovském hřebenu těžil od sedesátých let devatenáctého století, ložisko na Hřebči (starší název důl Václav Teodor) začalo být využíváno po první světové válce. Těžba byla zastavena k 15. 7. 1991 v souvislosti s odbytovými problémy šamotu. Poslední lupek byl z dolu vyvezen 18. 9. 1991. Doprava materiálů do závodu v Mladějově probíhala po úzkorozchodné dráze o délce asi 11 km a o rozchodu 600 mm. Důlní

Boršov z Hřebečských hor

dráha měla kolejnice o výšce 70 mm a váze 14 kg/m. Lokomotivy BND 30 nebo DH 30 vozily 30 až 40 vozů, lokomotivy DH 70 vozily 44 plných nebo 60 prázdných. Manipulace po příjezdu vlaku z Mladějova byla následující: 200 metrů před první vyhlíbkou oznámil strojvedoucí parní lokomotivy svůj příjezd dlouhým houkáním. Na vyhlíbkce byla lokomotiva odpojena a přešla na levou kolej, kde již byla připravena souprava plných vozů. Prázdné vozy převzala lokomotiva BNE 50. Prakticky ihned se parní lokomotiva s plnými vozy vracela do Mladějova. V době největší těžby byly potřeba čtyři lokomotivy na důlních pracovištích a jedna na povrchu. Nejspolehlivější byly lokomotivy BND 30, osvědčily se i lokomotivy DH 70, ty však byly využívány jen asi na 60 % své normy. Poslední dochovaná lokomotiva BNE 50 byla převezena do Mladějova, roku 1997 zrenovována a od té doby ji MPŽ používá k vedení většiny pracovních i osobních vlaků. Do Mladějova byly převezeny i další důlní lokomotivy (DH 30 a DH 70), které jsou sice v dobrém stavu, ale na renovaci ještě čekají. Stejně jako horní úsek dráhy.

MLADĚJOVSKÝM TISŮM SE NEJVÍC DAŘÍ NA VÝSYPKÁCH

K lokalitám se zvýšeným výskytem tisu patří i lesy na revírech Mladějov a Nová Ves LS Svitavy, které se rozkládají na Českomoravském pomezí na východních svazích Hřebečských hor. Centrální část výskytu tisu zde byla vyhlášena nejprve chráněným přírodním výtvozem, později Přírodní památkou Pod Skalou o výměře 22 ha. Zažítým názvem této lokality jsou Mladějovské tisy. Pro vaši orientaci – dostanete se k ní po lesní cestě odbočující vlevo od silnice od Dětrichova k Nové Vsi. V létě můžete tisy spatřit i z výletního vlaku nad tratí úzkorozchodné drážky z Mladějova na úbočí Hřebečských hor.

— Systematická pozornost je Mladějovským tisům

věnována od roku 2000. V následujícím roce vydal Ing. Vladimír Zatloukal s kolektivem publikaci Inventarizace a genetická diverzita tisů červeného ve ZCHÚ ČR, která se stala významným impulzem pracovníkům lesního provozu k aktivním opatřením k záchraně tisů na Hřebečských horách. Zdejší populaci tisů monitorovala RNDr. Vágnerová z ČSOP Prostějov, vyhodnocení stavu populace tisů červeného na revíru Mladějov se v roce 2005 věnoval v diplomové práci místní rodák lesník Aleš Bis. Využil v ní i dlouholetých zkušeností svého otce Pavla Bise, který na revíru Mladějov působil řadu let.

— Nyní dovolte trochu čísel: Jedinců tisů nad 50 cm výšky bylo zjištěno přes 330 ks, největší zastoupení má věková skupina ve stáří 40–120 let, což má souvislost s těžbou lupků a pískovce. Většina tisů se nachází na odvalech po důlní a lomové činnosti, kde měly dobré růstové možnosti a neatakovala je vzhledem k důlnímu provozu zvěř. Složení pohlaví je 37 % samčích a 61 % samičích jedinců, 2 % je dvoudomých. Nejvyšší tis měří 14,5 m, největší výčetní tloušťka činí 47 cm. Informace o již uskutečněných krocích k záchraně Mladějovských tisů a o dalších záměrech nám podal lesní správce LS Svitavy Ing. Miroslav Bačovský:

— „Každým rokem vyzvedáváme asi 50 ks tisového náletu, které se školkuje v Lesních školkách Udánky do sadbovačů QP. Po zakořenění jsou přeškolkovány do květináčů o objemu 2 l. Před dvěma lety bylo vysazeno do porostů 10 ks sazenic, loni 40 ks. Vysazeny byly do porostů s převahou buku a byly trvale oploceny oplůtkem. Snahou výsadby je posílit zbytkovou populaci tisů v těchto a přilehlých porostech. Zatím se nepodařilo vypěstovat semenáčky z tisinek.

— V roce 2009 vejde v platnost nový LHP. Bude v něm uveden každý porost s výskytem tisů. U porostů s větším výskytem bude provedena genetická klasifikace tisů. Při těžebních zásazích v porostech s výskytem tisů

budeme dbát na nepoškození těchto jedinců, neplo-
dicím jedincům vhodným odtěžením stínících stromů
dámě možnost začít plodit, a tím podpořit přirozené
zmlazení tisu. Toto zmlazení budeme individuálně plotit
a budeme regulovat stavy srncí zvěře.“

NA HUŠÁKU OD DOUGLASEK K HOLUBÍ STUDÁNCE

Na území LS Svitavy částečně zasahuje i Malá Haná,
zde široké údolí kolem říčky Třebůvky. Na ní leží přivě-
tivá obec Městečko Trnávka, někdejší sídlo polesí. Na
něm pracoval lesník Jaroslav Štefl jako technik polesí.
Ve správě polesí byl i úsek Hušák, rozkládající se na
stejnomeném hřebeni s výškou kolem 600 m. Nyní
na revíru Hušák slouží revírník Radek Štefl, jeho syn.
Jeho revír má téměř stoprocentní lesnatost a až na
malá soukromá vlastnictví se jedná o lesy státní. V dru-
hové skladbě převažuje z 65 % smrk, 20 % borovice
a 5 % modřín, ale z 2 % je zastoupena i jedle a na-
příklad 1 % douglaska, která se spolu s jedlí výborně
přirozeně zmlazuje. Ukázal mi lokalitu se směsí jedle,
douglasky a borovice se vtroušenými listnáči. Vážím si
lidí, kteří obhajují svůj názor. Pan Štefl junior prohlásil,
že dokud je zde lesníkem on, bude tuto dřevinu pro
pestrost porostů obhajovat.

— Lesník Jaroslav Štefl z LS Svitavy tedy patří mezi
šťastné otce, jejichž synové jdou v jejich stopách. Na
Svitavách jsou to i otec a synové Bisovi, kteří slouží
na Hřebečských horách. A syn lesního správce Ing. Miro-
slava Bačovského — rovněž Miroslav — vykonává za LČR
funkci odborného lesního hospodáře.

— Na pásmo lesů na Hušáku je hezký výhled z domi-
nanty Městečka Trnávky — zříceniny hradu Cimburku. Za
hřebenem Hušáku je ukryté údolí, které vede od obce
Pacov k poutnímu místu uprostřed lesů ve výšce 520 m,
k lesní kapli s Holubí studánkou s léčivou vodou. Ke
studánce se váží dvě pověsti. Jedna se zmiňuje o nemoc-

ném domkáři. Když usnul v trávě, snil o bělostné ženě,
která se mu zjevila nad vrcholky stromů. Ta nemocného
s úsměvem směřovala k prameni, který mu vrátí zdraví.
Domkář po probuzení hluboko v lesích pramen našel,
napil se a omyl vodou nemocné tělo. Brzy na to se
uzdravil a o zázraku nepomlčel. Uzdravení z celého kraje
vystavěli z vděčnosti u studánky kapli s obrázkem Panny
Marie a zbudovali křížovou cestu. Pramen se stal pout-
ním místem. (Na pověsti asi něco bude, trochu jsem
se napil a povolil úporný zánět horních cest dýchacích.
Nebo pomohl paralen?) Druhá pověst hovoří o krvavé
bitvě, vybojované kdysi na poli u Předního Arnoštova,
tedy na západním úpatí Hušáku. Žíznicí raněný voják
pozoroval ptáky, aby určil místo, kde v lesích pramení
voda. Ke studánce, jejíž voda jej zázračně uzdravila, byl
naveden hejnem holubů. O studánku a její prostředí
pečuje spolu s věřícími LS Svitavy.

ŘEKA A VODOVODY, KTERÉ PRAMENÍ V LESÍCH SVITAVSKA

Pod okny rodného domu v Brně tekla řeka Svitava, proto
když herec Luděk Munzar v seriálu o pramenech řek vy-
právěl o Svitavě, dozrálo rozhodnutí podívat se k jejímu
prameni.

Příležitost se naskytla na návštěvě LS Svitavy. Řeka
Svitava totiž vzniká na revíru Kukle v lesnaté Svitavské
pahorkatině nedaleko města Svitav na hranici rozvodí
Černého a Severního moře. Vytváří se z několika prame-
nů, proto je lépe hovořit o pramenné oblasti této řeky.
Nejvýznamnější prameny jsou Javornický (mezi obcemi
Javorník a Kukle) a Lačnovský. Svitava protéká Moravou
od severu na jih k soutoku se Svratkou pod Brnem.

— Řeka v dávnověku měnila své koryto. Ještě ve třetího-
rách při ústupu moře odváděla Svitava vody přes oblast
Malé Hané. Zde se však dravěji prodírala řeka Třebůvka

**Na trase Demonstračního
objektu Boršov**

a teprve ve čtvrtohorách se zformovalo dnešní koryto Svitavy do poměrně již menší říčky.

— První zmínku o řece Svitavě najdeme již v Kosmově kronice. Podle ní v roce 981 tvořila Svitava východní hranici knížectví Slavníkova.

— Nejnavštěvovanější pramen Svitavy vyvěrá v lesích u turistické stezky na severozápad od Svitav pod velkým pískovcovým balvanem. Váže se k němu dávná pověst. Tento tak zvaný „Pekelný kámen“ měl být podle ní svědkem lásky rytířovy dcery Jitky a Kuneše z Ostrého Kamene. Dívčin otec jejich lásce nepřál a oštěpem namířeným proti srdci Kuneše zasáhl však Jitku, která svým tělem jinocha kryla.

— Voda z pramene ústí do jezírka, u kterého roste dáblik bahenní, prohánějí se vážky, žáby a čolci. Pokud je ovšem v jezírku voda.

Pramen řeky Svitavy — Na jih od Svitav se rozkládají lesy revíru Radiměř, kde

je revírníkem Jiří Bureš. Na jeho revíru jsou prameniště dvou vodovodů, které již dlouhá desetiletí zásobují obyvatele Brna pitnou vodou. Jsou totiž v komplexu křídových pískovcových vrstev s velkými zásobami puklinových podzemních vod. V údolí nad městečkem Březová bylo vybudováno 14 vrtaných studní profilu 650 a 635 do hloubky 17–21 m a v roce 1913 byla ukončena stavba 57,5 km dlouhého přivaděče s odběrem až 300 l/s. V roce 1976 byl uveden do provozu II. březovský vodovod o maximálním průtoku 1 140 l/s. Přes sto let stará štola I. březovského vodovodu je stále v provozu. Vchod do štoly dosud zdobí erb rakouskouherského mocnářství.

— Pracovníci Střediska prameniště a dálkových přivaděčů si chválí spolupráci s LČR, s. p., LS Svitavy při výzkumu obsahu dusičnanů v lesních porostech. Na území revíru Radiměř je v I. ochranném pásmu vodního zdroje 20,5 ha lesa a ve II. ochranném pásmu je 418 ha lesa. Díky režimu ochranných lesů se v nich vyskytuje řada vzácných rostlin.

NA DŮLNÍCH VÝSYPKÁCH VZNIKL LES

Na jižním okraji Hřebečských hor, v části revíru Jevíčko, kde od roku 1995 působí revírník Jan Zouhar, se na západ od obcí Křenov a Slatina rozkládá území bývalých i současných dolů. Od sedmáctého století se zde těží žáruvzdorné horniny jako opuky, jíly, na úbočí Hřebečských hor od Březinky na jihu po Mladějov na severu se vyráběl šamot.

— V sedmdesátých letech minulého století Moravské šamotové a lupkové závody Velké Opatovice zahájily rekultivace odtěžených ploch a výsypek. Výsadby projektoval a sadební materiál dodával LH Projekt Brno. Do navezené zeminy byla vysazována zejména borovice, modřín, lípa, duby a javory, do výsadeb nalétla bříza, osika, jívka a vrby, sela se lupina. Na brigády sem jezdili studenti lesnické fakulty a členové různých spolků a společenských organizací.

— Revír Jevíčko má výměru 1930 ha lesa, z toho 150 ha představují lesy vysazené v rámci rekultivací a předané LČR k hospodaření. V letošním roce v podzimní výsadbě bylo vysazeno dalších 0,6 ha – 2 500 sazenic smrku.

— Nad obcí Březina je dosud v činnosti důlní provoz Anna. Po předchozích důlních pracích vznikl za závodem lom, který je zaplaven vodou. Voda je v něm průzračná, v létě je oblíbeným místem rekreace.

— V lesních porostech na bývalých výsypkách za zrušeným dolem Prokop nad Březinou je pronajatá honitba. V letošním roce na jejím pokraji myslivci upravili místo na rozcestí cest, postavili tam lavičky a hlavně – vybu-

Správa toků upravuje Ramzovský potok

Vlaky i auta jezdí z jesenického sedla v Ramzové do Jeseníku přes Horní Lipovou podél bystřiny Ramzovský potok, který pramení pod vrchem Čerňava (1109 m n. m.). Od Horní Lipové po soutok s Jesenným potokem tvoří říčku Staříč. O potok se starají LČR, s. p., Správa toků – oblast povodí Odry Frýdek-Místek, pracoviště Krnov, správce toků Ing. Jiří Solnický.

Ramzovský potok byl v minulosti již několikrát upraven – v letech 1913–1923, kdy byla velká část toku upravena kamennými zdi a rovnáninami. Spád byl upraven soustavou kamenných stupňů a dřevěných prahů. Další práce proběhly v letech 1954 a 1996. Úprava z roku 1996 však byla povodní v roce 1997 silně poškozena, proto probíhaly opravy na toku v několika následujících letech.

— Od letošního července na Ramzovském potoce probíhá opět čilá pracovní činnost. Pracovníci společnosti Valašské lesotechnické meliorace z Valašského Meziříčí na něm pracují na dvou úsecích – v říčním kilometru 0,900–1,025, kde staví v intravilánu Horní

Lipové nové kamenné opěrné zdi na místě starých rozpadlých, a v lesním úseku v km 2,374–3,490, kde byly silně poškozené dřevěné prahy a kamenné stupně.

— Stavba, která se nazývá „Ramzovský potok v km 0,900–3,800“, se nachází na území CHKO Jeseníky. Práce na dolním úseku budou dokončeny v tomto roce, na horním úseku v roce příštím.

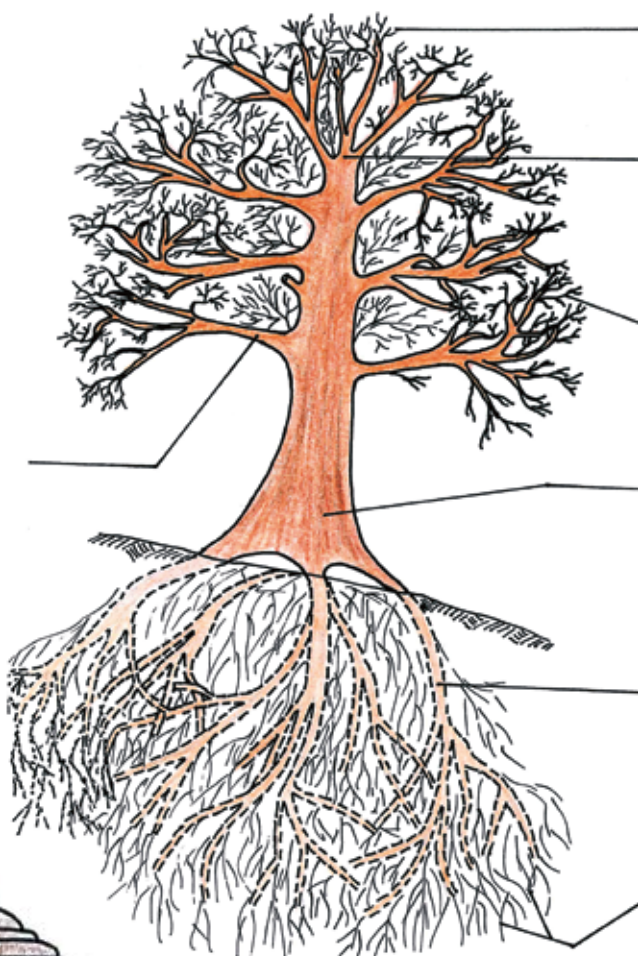
Jiří Junek

pojdte hádat a soutěžit s Lupínkem a Jehličkou

Jehlička a Lupínek si pro vás opět připravili úkoly. Popište části stromu a napište a nakreslete (nebo přikleslete do obrázku), co byste zvěři dali do krmelce a která zvěř by ke krmelci chodila. Obrázky nám zasílejte do 15. ledna 2009 na uvedenou adresu. Na obálku připište „Jehlička a Lupínek“.

Adresa:

Redakce časopisu Lesu zdar,
Přemyslova 1106,
501 68 Hradec Králové

Výherci z říjnového čísla:
Ondřej Dvořák, Vlastějovice;
Kristýnka Koberová, Doubravany;
David Veselý, Praha

přehled vzdělávacích aktivit u LČR za rok 2008

Osvěta a výchova mladé generace patří mezi priority v celé komunikační strategii Lesů ČR.
Na vzdělávání se podílejí mimo lesních pedagogů i další zaměstnanci LČR.

Přehled vzdělávacích aktivit u LČR za jednotlivá KŘ

	Ř LČR	Frydek- -Místek	Zlín	Šumperk	Brno	Jihlava	Choceň	Hradec Králové	Liberec	Brandýs n. Labem	České Budějovice	Plzeň	Karlovy Vary	Teplice	CELKEM
děti + dospělí*	3 591	4 291	1 356	2 229	250	1 965	1 347	3 748	1 095	6 614	1 680	2 372	1 908	1 236	33 682
celkový čas	125	406	163	264	6	168	188	320,5	658	130	76	140,5	155	186	2 986
čistý čas	115,5	303,5	69	159,5	6	168	188	320,5	149	130	34	140,5	136	86	2 005,5
počet lesních pedagogů	6	16	4	13	4	7	10	5	12	19	0	2	6	7	111

V letošním roce se vzdělávání, osvěta a lesní pedagogiky v rámci akcí pořádaných Lesy ČR zúčastnilo přes třicet tisíc dětí. Čas věnovaný dětem je v kolonce „čistý čas“ a časová náročnost lesních pedagogů a dalších

zaměstnanců je uvedena v kolonce „celkový čas“. V poslední kolonce jsou uvedeny počty lesních pedagogů. V tabulce naleznete i porovnání v rámci jednotlivých krajských ředitelství.

* 90 % účastníků jsou děti

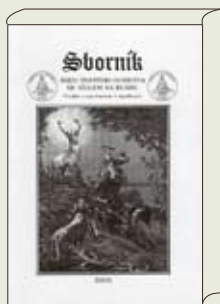
*LČR, s. p., přejí všem svým zaměstnancům
hezké Vánoce a hodně úspěchů v novém roce.*

nové odborné publikace a knihy z oboru lesnictví a příbuzných oborů

ZPRÁVA O STAVU LESA A LESNÍHO HOSPODÁŘSTVÍ ČESKÉ REPUBLIKY 2007

Vyd. Ministerstvo zemědělství, Úsek
lesního hospodářství, Praha, 2008
/přiděleno technické knihovně LČR HK/

TRADICE V MYSLIVOSTI

— Sborník z XIII. ročníku semináře,
Dvůr králové nad Labem, 2. 11. 2008.
Vyd. Řád svatého Huberta, Kuks, 2008
/darováno Řádem svatého Huberta se
sídlem na Kuksu technické knihovně
LČR HK/

zachycuje hojnější a charakteristické
typy stop, na něž můžeme narazit
ve střední Evropě a na některých
dalších oblíbených výletních místech
v Evropě. Vedle klasických otisků
končetin jsou zde vyobrazeny stopy
pobytové, vývržky, hnízda, nory,
požerky, škrábanice a svědectví
o zápasech.

Vyd. Academia, Praha, 2008, v edici Atlasy
/zakoupeno v vydavatelství pro technickou
knihovnu LČR HK/

lišek a kun, a k tomu poskytuje
i množství rad.
Vyd. Grada Publishing, a. s., Praha, 2009,
v edici Myslivost v praxi
/zakoupeno v Lesnické práci, s. r. o.,
Kostelec nad Černými lesy, pro technickou
knihovnu LČR HK/

STROMOŘADÍ JAKO FENOMÉN KRAJINY

— Sborník ze semináře (Roztoky
u Křivokláta, 23. 10. 2008), který
pořádala Česká lesnická společnost,
o. s., Pobočka Dendrologická, Dobří-
chovice, a Správa Chráněné krajinné
oblasti Křivoklátsko za finanční
podpory Ministerstva zemědělství,
úseku lesního hospodářství.

— Cílem semináře bylo podpořit
zájem o aleje a stromořadí jako
specifický krajinný prvek všech typů
české krajiny od nížin po horské
oblasti a od lesní půdy přes země-
dělskou krajinu až po obce, města
a průmyslové zóny.

— Stále se zrychlující tempo změn
krajiny vlivem zástavby, intenzifika-
ce dopravy, zemědělství i lesnictví
a mnohé další faktory ovlivňují
nepříznivě stav alejí. Prezentova-
né příspěvky seznámily zájemce
o seminář nejen se zajímavou
historií a současným stavem alejí
v českých zemích, ale především také
s aktuální problematikou z pohledu
legislativy, dotační politiky, údržby,
obnovy a zakládání stromořadí
v současné praxi.

Vyd. Česká lesnická společnost, Praha,
2008
/darováno Českou lesnickou společností,
Praha, technické knihovně LČR HK/

NAŠE ZVĚŘ. OBRAZOVÁ ENCYKLOPEDIE Lorenzo Michaeli

— Celobarevná publikace „Naše
zvěř“ s informacemi o všech u nás
a na Slovensku žijících druhích zvěře
může být vhodná jako učebnice
pro výuku adeptů myslivosti, pro
milovníky přírody nebo jako dárková
publikace. České texty podle slo-
venského vydání zpracoval Ladislav
Bohačík.

Vyd. Vydavatelství Neografia, a. s.,
Martin, 2008
/zakoupeno v Knihkupectví Myslivost,
Praha, pro technickou knihovnu LČR HK/

ATLAS STOP ZVÍŘAT. JAK JE POZNÁVAT A URČOVAT /z německého originálu „Tierspuren. Erkennen & Bestimmen“ z roku 2006/

Klaus Richarz
— Mnoho zvířat, a savců se to týká
zejména, je aktivních až ve večerních
nebo nočních hodinách; anebo jsou
prostě velmi plachá a perfektně
využívají úkrytů, které jim poskytují
terén a vegetace. Abychom se o nich
vůbec dozvěděli, jsme často odká-
záni na vyhodnocení stop. A při tom
nám pomůže tato kniha. Více než
290 barevných fotografií a 70 kreseb

LIŠKY A KUNY – ÚSPĚŠNÝ LOV /z německého originálu „Fuchs und Marder“ z roku 2004/ Bruno Hespeler

— Početní stavy lišky obecné a kuny
skalní se v posledních letech značně
zvýšily. Oba druhy objevují lidská
obydlí i velkoměsta jakožto „úživná“
prostředí k životu a cítí se v urbani-
zovaném světě dobře. Ale i ve volné
přírodě se konzumní společnost
a zemědělská výroba postaraly o ty
nejlepší předpoklady. Zájem, který
o oba druhy projevuje většina mys-
livců, by mohl být navíc mnohem
větší, neboť přiměřený lov lišky
obecné a kuny skalní je vzrušujícím
úkolem, který od lovce vyžaduje
mnohem více mysliveckého umu než
lov srnce nebo jelena.

— Čtenář v knize najde po úvodní
biologii obou druhů nejen infor-
mace o vlečce, újedišti, využití
psa a vábení, ale text je doplněn
i rychlým kurzem stahování. Tato pří-
ručka odhaluje nesčetné možnosti
přiměřeného, efektivního a současně
společensky přijatelného lovu

ZVÍŘATA V LESE

Miloš Anděra, Pavel Procházka,
Vladimír Zadražil

— Lesy jsou významnou součástí
přírody a domovem pestré palety
zvířat. V knize čtenář najde nejen
savce a ptáky, ale také obojživelníky,
plazy, brouky a motýly, kteří žijí
v evropských lesích.

Vyd. AVENTINUM, s. r. o., Praha, 2001,
v edici Krystal (druhé vydání)
/zakoupeno v Lesnické práci, s. r. o.,
Kostelec nad Černými lesy, pro technickou
knihovnu LČR HK/

ZVÍŘATA V HORÁCH

Miloš Anděra, Jan Hošek

— Velehory a horské oblasti tvoří
přirozenou součást reliéfu zemského
povrchu. Kniha představuje nejdůle-
žitější a nejzajímavější horská zvířata
z celého světa a z různých výškových
pásů.

Vyd. AVENTINUM, s. r. o., Praha, 2000,
v edici Krystal
/zakoupeno v Lesnické práci, s. r. o.,
Kostelec nad Černými lesy, pro technickou
knihovnu LČR HK/

OBOJŽIVELNÍCI A PLAZI ČESKÉ REPUBLIKY

Ivan Zwach

— První souborné dílo o našich oboj-

živelnicích a plazech po roce 1989 je kombinací tematické encyklopedie a atlasu všech našich druhů s mnoha variabilitami a s vloženými klíči k určování. Čtenář zde najde kvalitní a aktuální informace nejen o biologii jednotlivých druhů, ale i příslušné teoretické základy z oblasti morfologie, fyziologie, taxonomie apod., jakož i zasvěcené poučení o aspektech legislativních a o metodice správné manipulace s obojživelníky a plazy. V textu je kladen důraz na ekologii a etologii, navíc jsou zde uvedeny čtyři nové druhy a velké množství zcela nových údajů, objevů a poznání. Vše je doprovázeno 1 654 barevnými fotografiemi a kresbami. Vyd. Grada Publishing, a. s., Praha, 2009 /vydáno v roce 2008/ /zakoupeno u vydavatele pro technickou knihovnu LČR HK/

ATLAS ROZŠÍŘENÍ PLAZŮ V ČESKÉ REPUBLICE

/Atlas of the distribution of reptiles in the Czech Republic/
editoři: Blanka Mikátová, Mojmír Vlašín a Vít Zavadil

— V atlase jsou u každého druhu uvedena nejen konkrétní faunistická data, ale i další údaje, které mohou napomoci praktické ochraně (biotop, způsob života, stav populací a problematika ochrany). U každého druhu je připojena také informace o legislativní ochraně. Pro orientaci zahraničních uživatelů je celý text kromě seznamu obsazených kvadrátů a seznamu literatury přeložen do angličtiny.

Vyd. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Brno, Praha, 2001 /zakoupeno u vydavatele pro technickou knihovnu LČR HK/

PTÁCI V ČECHÁCH V LETECH 1360–1890 ANEB TAJEMSTVÍ RYTÍŘE VON SACHER-MASOCHA

Stanislav Komárek

— Kniha shrnuje veškeré dostupné údaje o výskytu ptáků v Čechách v letech 1360–1860 a synopsi hlavních ornitologických prací z tohoto regionu až do roku 1890. Mnohé staré údaje jsou vágní nebo sporné a nedoložené, ale přesto by dnešní ornitologové o nich měli vědět. U tak známé a všeobecně oblíbené skupiny, jako jsou ptáci, se před čtenářem mohou objevit proměny v areálech a hnízdních výskytech řady druhů za několik století. Autor zvolil formu komentářů k Palliardiho fauně jakožto prvnímu serióznímu novodobému dílu o avifauně Čech. Kniha je oživena dřevoryty z díla Pierra Belona (Paříž, 1555), které zobrazují evropské ptáky kdesi na rozhraní novodobé vědecké ilustrace

a středověké malby. Čtenář najde v knize i vysvětlení, jak souvisí život tří významných ornitologů 19. století s Leopoldem rytířem von Sacher-Masochem, obávaným pražským policejním ředitelem Bachovy éry a otcem stejnojmenného literáta, po němž je pojmenován fenomén masochismus. Protože Čechy jsou v zásadě zaklíněny do německy mluvících regionů, je připojen i krátký německý souhrn.

Vyd. Academia, Praha, 2007

/zakoupeno u vydavatele pro technickou knihovnu LČR HK/

BROUCI

Jiří Zahradník

— Jádrem výpravného a obsáhlého fotografického atlasu tvoří více než 500 barevných fotografií živých brouků, pořízených v přírodním prostředí. Úvodní kapitoly seznamují čtenáře s historií publikační činnosti o broucích, s vědeckými a národními jmény brouků, se základy morfologie broučích těl, s vývojem (metamorfózou) brouků, s potravou larev a brouků, s brouky žijícími v naší bezprostřední blízkosti a se systémem brouků. Závěr atlasu obsahuje vysvětlení odborných názvů, výběr literatury s přihlédnutím k domácím dílům a rejstřík.

Vyd. AVENTINUM, s. r. o., Praha, 2008

/zakoupeno v Lesnické práci, s. r. o., Kostelec nad Černými lesy, pro technickou knihovnu LČR HK/

ČERVENÝ SEZNAM OHROŽENÝCH DRUHŮ ČESKÉ REPUBLIKY.

BEZOBRATLÍ

editoři: Jan Farkač, David Král a Martin Škorpič

— Publikace je prvním pokusem přiblížit nepřiliš viditelný, ale nesmírně tvarově i funkčně bohatý svět nejen odborné a ochranné obci, ale také širší veřejnosti, která mnohdy vnímá živý svět zjednodušeně – není o něm informována. Jedná se o několikaletou práci 133 specialistů, kteří na základě studia a pozorování v přírodě „svých“ taxonomických skupin vyhodnotili a přiřadili řadu druhů podle stanovených kritérií do hodnocených „červených“ skupin.

Vyd. Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, Praha, 2005

/zakoupeno u vydavatele pro technickou knihovnu LČR HK/

MOTÝLI A HOUSENKY STŘEDNÍ EVROPY: NOČNÍ MOTÝLI I.

Jan Macek, Josef Dvořák, Ladislav Traxler a Václav Červenka

— Čtyřdílná řada má sloužit nejen jako obrazový atlas a klíč k určování všech tzv. velkých motýlů a jejich housenek ve středoevropském

regionu, jejím cílem je i prohloubit u nejširší veřejnosti zájem o tyto atraktivní a zajímavé živočichy a rozšířit znalosti o této bohužel stále více ohrožené skupině hmyzu. Proto kromě popisů a fotografií jednotlivých druhů, a to jak dospělců, tak i larválních stádií – housenek – a ve vybraných případech i kukel, poskytuje i základní informace o jejich rozšíření a způsobu života. Určitou novinkou jsou i rady a doporučení pro chov některých zajímavých nebo atraktivních druhů motýlů. První díl zahrnuje menší čeledi nočních motýlů: hrotnokřídlecovití, vakonošovití, slimákovcovití, drvopleňovití, srpkokřídlecovití, bourovcovití, strakačovití, pabourovcovití, bourcovití, martináčovití, lišajovití, bourovčikovití, hřbetozubcovití, bekyňovití, drobnuškovití a přástevníkovití. Vyd. Academia, Praha, 2007, v edici Atlasy /zakoupeno u vydavatele pro technickou knihovnu LČR HK/

ČESKÉ NÁZVY ŽIVOČICHŮ V.:

RYBY A RYBOVITÍ OBRATLOVCI (PISCES) 5. – PAPRSKOPLOUTVÍ (ACTINOPTERYGII) /KOSTNATÍ (NEOPTERYGII): STŘÍBRNICOTVÁŘÍ (ARGENTINIFORMES) – ĎASOVÉ (LOPHIFORMES)/

Lubomír Hanel a Jindřich Novák

— Pátý díl edice České názvosloví živočichů věnovaný rybám obsahuje 15 řádů: stříbrnicotváří (Argentiniformes), koruskotváří (Osmeriformes), lososotváří (Salmoniformes), štikotváří (Esociformes), velkoústí (Stomiiformes), měkkorypí (Atelepodiformes), jinožábří (Aulopiformes), hlubinovky (myctophiformes), leskýňovci (Lampriformes), vousatky (Polymixiiformes), okounovci (Percopsiformes), hrdloploutví (Gadiiformes), hrubcovci (Ophidiiformes), žabohlaví (Batrachoidiformes) a ďasové (Lophiiformes). Celkem je zde uvedeno 79 čeledí a 2 892 druhů.

Vyd. Národní muzeum, Praha, 2007 /zakoupeno u distributora Myris Trade v Praze pro technickou knihovnu LČR HK/

ČESKÉ NÁZVY ŽIVOČICHŮ VI.:

PAVOUKOVCI (ARACHNIDA) IV. – BIČOVCI (AMBLYPYGI), ŠTÍRENKY (PALPIGRADI), ŠTÍRCI (PSEUDOSCORPIONES), ROZTOČOVCI (RICINULEI), KRÁTKOCHVOSTI (SCHIZOMIDA), SOLIFUGY (SOLIFUGAE), BIČNATCI (UROPYGI)

Antonín Kůrka

— Čtvrtý díl Českého názvosloví věnovaný pavoukovcům uvádí zbylých sedm řádů s arachnologickou tematikou. Obsahuje celkem 4 807 druhů pavoukovců; jednotlivé řady se na uvedeném druhovém počtu podílejí

následovně: bičovci 154 druhů, štírenky 99 druhů (včetně poddruhů), štirci 3 066 druhů, roztočovci 57 druhů, krátkochvosti 238 druhů, solifugy 1 092 druhů a bičnatci 101 druhů. S výjimkou štírků, kteří se vyskytují na území České republiky (v počtu 33 druhů), se jedná o exotické řady. Žijí vesměs skrytým způsobem života, značný počet dokonce v podzemních prostorách. To vše je jistě důvodem, proč z více než pěti tisíc známých druhů těchto řádů bylo česky dosud pojmenováno jen několik reprezentativních druhů.

Vyd. Národní muzeum, Praha, 2007

/zakoupeno u distributora Myris Trade v Praze pro technickou knihovnu LČR HK/

ATLAS ROZŠÍŘENÍ SAVCŮ V ČESKÉ REPUBLICE – PŘEDBĚŽNÁ VERZE.

V. LETOUNI (CHIROPTERA) –

ČÁST 3.: NETOPÝROVITÍ (VESPERTILIONIDAE – VESPERTILIO, EPTESICUS, NYCTALUS, PIPISTRELLUS A HYPUSUGO)

Miloš Anděra a Vladimír Hanák

— Do třetí části pátého dílu předběžné verze Atlasu rozšíření našich savců (jde zároveň o devátý, poslední svazek celé série) je zařazeno jedenáct druhů letounů, a to všech našich zástupců rodů Vespertilio, Eptesicus, Nyctalus, Pipistrellus a Hypusugo. Dále je zařazena i informace o nově prokázaném zástupci rodu Myotis na našem území (Myotis alcathoe) a připojeny jsou i některé důležitější opravy k 2. dílu netopýřího atlasu z roku 2006.

Vyd. Národní muzeum, Praha, 2007

/zakoupeno u distributora Myris Trade v Praze pro technickou knihovnu LČR HK/

Jiří Uhlíř

aktualizace platných norem

V měsíci listopadu došlo k aktualizaci těchto norem:

Nové normy

- ČSN EN ISO 23993 (730328) Tepelně izolační výrobky pro zařízení budov a průmyslové instalace – 10.2008
 ČSN EN 1366–9 (730857) Zkoušení požární odolnosti provozních instalací – 10.2008
 ČSN EN 14488–4 + A1 (731304) Zkoušení stříkaného betonu – 10.2008
 ČSN EN 1993–4–1 (731441) Eurokód 3: Navrhování ocelových konstrukcí – 10.2008
 ČSN EN 1993–4–2 (731442) Eurokód 3: Navrhování ocelových konstrukcí – 10.2008
 ČSN EN 1993–4–3 (731443) Eurokód 3: Navrhování ocelových konstrukcí – 10.2008
 ČSN 736100–1 (736100) Názvosloví pozemních komunikací – 10.2008
 ČSN 736100–2 (736100) Názvosloví pozemních komunikací – 10.2008
 ČSN 736201 Projektování mostních objektů – 10.2008
 ČSN EN 15528 (736330) Železniční aplikace – 10.2008
 ČSN EN 13848–5 (736359) Železniční aplikace – Kolej – 10.2008
 ČSN 736360–1 (736360) Konstrukční a geometrické uspořádání koleje železničních drah a její prostorová poloha – 10.2008
 ČSN EN 12899–1 (737030) Stálé svislé dopravní značení – 10.2008
 ČSN EN 12899–2 (737030) Stálé svislé dopravní značení – 10.2008
 ČSN EN 12899–3 (737030) Stálé svislé dopravní značení – 10.2008
 ČSN EN 12899–4 (737030) Stálé svislé dopravní značení – 10.2008
 ČSN EN 12899–5 (737030) Stálé svislé dopravní značení – 10.2008
 ČSN 750161 Vodní hospodářství – Terminologie v inženýrství odpadních vod – 10.2008
 ČSN EN 15032 + A1 (755640) Chemické výrobky používané pro úpravu vody v plaveckých bazénech – 10.2008
 ČSN EN 15072 + A1 (755642) Chemické výrobky používané pro úpravu vody v plaveckých bazénech – 10.2008
 ČSN EN 15073 + A1 (755643) Chemické výrobky používané pro úpravu vody v plaveckých bazénech – 10.2008
 ČSN EN 752 (756110) Odvodňovací systémy vně budov – 10.2008

Opravy a změny norem

- ČSN EN 12697–34 + A1 (736160) Asfaltové směsi – 10.2008 Oprava 1
 ČSN EN 12899–1 (737030) Stálé svislé dopravní značení – 10.2008 Změna Z2

Seznam všech platných norem (pouze výše zmíněných vybraných řad) je na intranetu v sekci Archiv LČR – program sgArchiv IW – sekce normy.

Odebírané řady

- 01 09 Environmentální management
 48 Lesnictví
 49 Průmysl dřevozpracující
 73 Navrhování a provádění staveb
 75 Vodní hospodářství

Odvětvové technické normy

- TNV 75 Vodní hospodářství
 TNO 83 Odpadové hospodářství

Ivo Šlesinger

V MĚSÍCI LEDNU OSLAVÍ VÝZNAMNÁ ŽIVOTNÍ JUBILEA TITO PRACOVNÍCI LČR:

PADESÁTINY

LADISLAV JANÍČEK	LZ ŽIDLOCHOVICE
MILAN KOVÁŘ	LS BYSTRICE P. HOST.
BOŽENA LAŠTOVKOVÁ	LZ KONOPIŠTĚ
ING. FRANTIŠEK LIPOWSKI	LS JABLUNKOV
KAREL ROBENEK	LS OSTRAVA
ING. LUDVÍK SMĚŠNÝ	LS BYSTRICE P. HOST.
FRANTIŠEK ŠAMPALÍK	STOP BEROUNKY V PLZNI
FRANTIŠEK VÁCLAVÍK	LS VSETÍN
ZDENĚK GRACLÍK	LS VSETÍN

ŠEDESÁTINY

MARIE KOZOHORSKÁ	LZ DOBŘÍŠ
MIROSLAV LECHNER	LZ BOUBÍN
KAREL TRÁVNÍK	LZ ŽIDLOCHOVICE
JUDR. PAVEL SOUKUP	KŘ PLZEŇ
KAREL TRÁVNÍK	LZ ŽIDLOCHOVICE
ANTONÍN SÝKORA	LS JANOVICE
ING. MILOSLAV BEŠTA	LS ŠTERNBERK
VÁCLAV SEMERÁD	LS NASAVRKY
ING. JIŘÍ ŠEBEK	LS LUŽNÁ
JOSEF NOVÁK	LS KÁCOV
JAROSLAVA WALTEROVÁ	LS LITOMĚŘICE

VŠEM JUBILANTŮM PŘEJEME HDNĚ ZDRAVÍ A ŠTĚSTÍ DO DALŠÍCH LET.

